



# Udviklingsrådets redegørelse for 2007

**Udviklingen på det sociale område og  
specialundervisningsområdet**

## Indhold

Indhold .....	2
<b>1. Indledning.....</b>	<b>4</b>
1.1 De regionale udviklingsråd .....	4
1.2 Sammensætning af udviklingsrådene .....	5
1.3 Udviklingsrådenes virksomhed .....	5
<b>2. Arbejdsmetode .....</b>	<b>6</b>
2.1 Indledning .....	6
2.2 Sekretariaternes netværksgruppe.....	6
2.3 Skabeloner til kommunernes og regionernes redegørelser .....	6
2.3.1 Udviklingsrådenes database (databasehandling).....	8
2.4 Det Centrale Informations- og AnalyseSystem (CIAS) .....	8
2.5 Klagenævnets rapport vedr. 2006/2007 .....	9
2.6 Evaluering af processen .....	9
<b>3. Nye strukturer med kommunalreformen .....</b>	<b>10</b>
3.1 Konklusion og rådets anbefalinger .....	10
3.2 Beskrivelse og analyse af de nye strukturer .....	11
3.2.1 Samarbejdet mellem kommunalbestyrelser og regionsråd (rammeaftaler).....	11
3.2.2 VISO .....	14
3.2.3 Forpligtende samarbejder.....	17
<b>4. Udviklingen inden for børne- og ungeområdet .....</b>	<b>18</b>
4.1 Konklusion og rådets anbefalinger .....	19
4.2 Beskrivelse og analyse af udviklingen på området .....	20
4.2.1 Børn med fysisk og psykisk funktionsnedsættelse.....	21
4.2.2 Forebyggende foranstaltninger.....	24
4.2.3 Anbringelser af børn og unge .....	27
4.2.4 Sikrede og særligt sikrede institutioner.....	29
4.2.5 Behandlingstilbud til unge stofmisbrugere .....	30
<b>5. Udviklingen inden for voksenområdet.....</b>	<b>30</b>
5.1 Konklusion og rådets anbefalinger .....	30
5.2. Beskrivelse og analyse af udviklingen på området .....	31
5.2.1 Botilbud .....	32
5.2.2 Behandlingstilbud og misbrugsområdet.....	36
5.2.3 Personlige hjælpeordninger .....	38
5.2.4 Ledsageordning og kontaktperson.....	39
5.2.5 Dagtilbud .....	41
5.2.6 Hjælpemidler, boligindretning og biler .....	43
<b>6. Udviklingen inden for specialundervisningsområdet .....</b>	<b>45</b>
6.1 Konklusion og rådets anbefalinger .....	46
6.2 Beskrivelse og analyse af udviklingen.....	47
6.2.1 Specialpædagogisk bistand til førskolebørn.....	48
6.2.2 Almindelig specialundervisning .....	49
6.2.3 Specialundervisning i den overvejende del af undervisningstiden.....	50
6.2.4 Undervisning af voksne med behov for specialundervisning .....	52
6.2.5 Ungdomsuddannelse for unge med særlige behov .....	53
<b>7. Særlige temaer.....</b>	<b>55</b>
7.1.1 Udviklingsrådets konklusion vedr. tema I .....	56
7.1.2 Beskrivelse og analyse af udviklingen på området .....	56
7.2.1. Udviklingsrådet konklusion og anbefalinger vedr. tema II .....	56

7.2.2 Beskrivelse og analyse vedr. udslusning fra forsorgshjem .....	57
<b>8. Fokusområder – opsamling .....</b>	<b>58</b>
<b>Bilag 1 - Medlemmer af Udviklingsrådet for Hovedstaden .....</b>	<b>59</b>
<b>Bilag 2 – Tilbud i rammeaftalen .....</b>	<b>61</b>
<b>Bilag 3 – Liste over høringsvar.....</b>	<b>62</b>

# 1. Indledning

## 1.1 De regionale udviklingsråd

### Rådenes opgave

Som led i kommunalreformen er der i henhold til lov om social service § 188 nedsat et udviklingsråd i hver region for perioden fra 2007 til og med 2010. Udviklingsrådenes opgave er at følge og drøfte udviklingen på det sociale område og som noget nyt i forhold til de tidligere udviklingsråd<sup>1</sup> tillige på specialundervisningsområdet.

De nærmere regler for udviklingsrådets virke er fastsat i Socialministeriets bekendtgørelse nr. 162 af 10. marts 2006 om udviklingsråd som led i kommunalreformen og Socialministeriets vejledning nr. 106 af 12. december 2006 om udviklingsråd som led i kommunalreformen.

### Fokus på kommunalreformen

Udviklingsrådene skal følge og vurdere implementeringen af kommunalreformen, og det er derfor områder, der berøres af reformen, som udviklingsrådene skal fokusere på i deres redegørelser, herunder bl.a. de områder, hvor amtskommunerne indtil kommunalreformens ikrafttræden har haft et myndigheds-, forsynings- og finansieringsansvar.

### Udviklingsrådenes redegørelser

Udviklingsrådene skal hvert år i årene 2008 til og med 2010 udarbejde en redegørelse til Velfærdsministeriet og Undervisningsministeriet om udviklingen på det sociale område og på specialundervisningsområdet.

Udviklingsrådenes redegørelser indgår i grundlaget for ministeriernes løbende vurdering af, hvordan kommunalbestyrelser og regionsråd varetager deres opgaver efter 1. januar 2007. Samtidig indgår redegørelserne i ministeriernes årlige redegørelse til Folketinget om udviklingen på områderne.

Der redegøres nærmere for grundlaget i forbindelse med udarbejdelsen af redegørelserne i kapitlet om arbejdsmetode.

### Høringssvar

Udviklingsrådet i Hovedstaden har modtaget høringssvar. En del af disse er konkrete kommentarer til den enkelte kommunes redegørelse. Udviklingsrådet har valgt at indarbejde de generelle bemærkninger i nærværende redegørelse.

---

<sup>1</sup> I de tidligere amtskommuner har der for perioden 1. januar 2002 til 31. december 2006 været nedsat regionale udviklingsråd med henblik på overvågning af finansieringsreformen (grundtakst) for ydelser efter lov om social service. Det regionale udviklingsråd havde til opgave at indsamle dokumentation og information om udviklingen på det område, der var omfattet af finansieringsomlægningen. Oplysningerne skulle bidrage til belysning af reformens konsekvenser i forhold til blandt andet det samlede systems kapacitet og opbygning, opgavefordeling.

Det regionale udviklingsråd udarbejdede - på baggrund af generelle oplysninger, egne informationer og kommunernes årlige redegørelser - en redegørelse til Socialministeriet om udviklingen det forudgående kalenderår på det område efter lov om social service, der var omfattet af finansieringsreformen.

## 1.2 Sammensætning af udviklingsrådene

### Kommunale og regionale repræsentanter

Udviklingsrådene er sammensat af repræsentanter fra kommunalbestyrelserne i regionen, regionsrådet og brugerorganisationerne. Der er således som udgangspunkt i hver kommune udpeget ét medlem til udviklingsrådet, mens regionen er repræsenteret ved mindst et medlem. Det kan imidlertid i særlige situationer aftales, at flere kommunalbestyrelser lader sig repræsentere i fællesskab, men det er stadig den enkelte kommunalbestyrelse, der er forpligtet til at udarbejde en redegørelse til udviklingsrådet. Det skal bemærkes, at det ikke er et krav, at repræsentanten for kommunalbestyrelsen og regionsrådet er medlem af kommunalbestyrelsen henholdsvis regionsrådet. Repræsentanten i udviklingsrådet skal dog under alle omstændigheder kunne tegne kommunalbestyrelsen henholdsvis regionsrådet i forhold til udviklingsrådets opgaver og beslutninger, for eksempel en beslutning om at udviklingsrådet iværksætter en undersøgelse i en eller flere kommuner.

### Brugerrepræsentanter

De udpegede repræsentanter fra alle kommunalbestyrelser i regionen og fra regionsrådet har på et forberedende møde truffet beslutning om, hvilke brugerorganisationer på det sociale område og specialundervisningsområdet, der skal være repræsenteret i udviklingsrådet. Det fremgår af vejledningen om udviklingsråd, at Danske Handicaporganisationer (DH) samt Skole og Samfund skal være repræsenteret i Udviklingsrådet. For valget af øvrige brugerorganisationer forudsættes det, at organisationen er lokalt funderet i regionen og besidder et tilstrækkeligt lokalkendskab. En mere landsdækkende brugerorganisation kan dog i relevante tilfælde få repræsentation i udviklingsrådene.

### Valg af formand

På det forberedende møde i de respektive udviklingsråd blev der ligeledes af og blandt repræsentanterne for kommunalbestyrelserne valgt en formand for udviklingsrådet.

### Fordeling af repræsentanter

I Region Hovedstaden består udviklingsrådet af en repræsentant for hver af de 29 kommuner, 2 regionsrådsmedlemmer og 12 repræsentanter fra brugerorganisationerne.

En fortegnelse over medlemmerne er optaget som bilag til denne redegørelse, jf. bilag 1.

## 1.3 Udviklingsrådenes virksomhed

Til hvert udviklingsråd er der knyttet et sekretariat. Det er statsforvaltningen i den pågældende region, der sekretariatsbetjener udviklingsrådet.

Der er ikke i lovgivningen fastsat nærmere regler om udviklingsrådenes virksomhed i form af forretningsorden, vedtægter, mødevirksomhed el.lign.

Det enkelte udviklingsråd har derfor fastsat sin egen forretningsorden<sup>2</sup>.

---

<sup>2</sup> De enkelte udviklingsråds forretningsordner kan ses på udviklingsrådenes hjemmeside: <http://www.statsforvaltning.dk/site.aspx?p=3686>

## 2. Arbejdsmetode

### 2.1 Indledning

Nærværende redegørelse om udviklingen på det sociale område og specialundervisningsområdet er den første redegørelse af i alt 3 redegørelser fra Det Regionale Udviklingsråd for Hovedstanden om udviklingen, fordelt på årene 2007, 2008 samt 2009.

I det følgende redegøres for den metodiske tilgang til udarbejdelse af redegørelsen.

### 2.2 Sekretariaternes netværksgruppe

Af "Vejledning om udviklingsråd som led i kommunalreformen" fremgår det, at det er en forudsætning, at udviklingsrådenes sekretariater (statsforvaltningerne) samarbejder om retningslinjer for fælles fremstillingsformer, der sikrer en gennemgående ensartet struktur og systematik, der gør tilgangen til redegørelserne så let som muligt.

#### Fælles retningslinjer mv.

Statsforvaltningerne nedsatte på den baggrund en netværksgruppe for udviklingsrådenes sekretariater, der afholdt opstartsmøde i januar 2007. På opstartsmødet blev det vedtaget at udvide netværksgruppens obligatoriske samarbejde om fælles retningslinjer til også at indebære løbende erfaringsudveksling, fælles hjemmeside, udvikling af opgaver til fremme af kvaliteten af sekretariatsbetjeningen af udviklingsrådene m.v.

### 2.3 Skabeloner til kommunernes og regionernes redegørelser

#### Spørgeskemaer

Netværksgruppen har i et tæt samarbejde udviklet en fælles skabelon til kommunernes og regionernes redegørelser til udviklingsrådene. Skabelonen består af i alt 4 spørgeskemaer, fordelt på 1 spørgeskema til regionerne og 3 spørgeskemaer til kommunerne.

Kommunernes spørgeskemaer er opdelt på nedenstående områder:

- tilbud til børn og unge
- tilbud til voksne
- specialundervisning.

#### Foranstaltninger som i CIAS

Foranstaltningerne inden for det sociale område, som udviklingsrådene beskæftiger sig med, svarer til de foranstaltninger, som kommunerne kvartalsvist indberetter til Det Centrale Informations- og AnalyseSystem (CIAS).

#### Skabelonens formål

Formålet med den fælles skabelon har først og fremmest været at sikre muligheden for at kunne sammenligne redegørelserne såvel inden for regionerne som på landsplan. Dette ud fra en forudsætning om at udviklingsrådene skal leve op til kravene om ensartethed i de redegørelser, som rådene skal udarbejde til ministerierne, jf. bekendtgørelse om udviklingsråd som led i kommunalreformen.<sup>3</sup>

<sup>3</sup> Bekendtgørelse nr. 162 af 10. marts 2006.

Skabelonerne har samtidig kunnet tilvejebringe et overblik for kommunerne og regionerne over de indholdsmæssige krav til redegørelserne til udviklingsrådene, hvorved skabelonerne også har fungeret som et redskab til at kvalificere og lette redegørelsesarbejdet.

#### **Afprøvning af spørgeskemaer**

Spørgeskemaerne har forud for udsendelse til alle kommuner/regioner været afprøvet af repræsentanter for kommuner samt regioner fordelt over hele landet. Dette for at gøre spørgeskemaerne så tilgængelige som muligt og samtidig sikre, at der eksempelvis ikke stilles spørgsmål, som ikke er relevante eller, der ikke spørges til tal, som kommunerne og regionen ikke kan opgøre o.s.v.

#### **Overvejelser ift. spørgsmålene**

Spørgsmålene i skabelonen (spørgeskemaerne) afspejler de områder, der i løbet af 2007 har været debatteret i de 5 udviklingsråd, ligesom der i skabelonen er indeholdt en række mere generelle spørgsmål med mulighed for at beskrive udviklingsområderne, politikker og tendenser mv. For så vidt angår generelle og brede spørgsmål har det været op til kommunerne/regionerne at vurdere, hvilke svar det har været relevant at fremhæve samt i hvilken detaljeringsgrad. Spørgeskemaerne har endvidere indeholdt en række åbne tekstfelter, hvor der har været mulighed for at redegøre mere frit i forhold til udviklingen på det sociale område og specialundervisningsområdet, herunder til beskrivelse af eventuelle strukturafledte konsekvenser.

Der er i udarbejdelsen af spørgeskemaerne taget højde for kravene til kommunernes og regionernes redegørelser, som bestemt i bekendtgørelsen.

#### **Høringssvar**

Furesø Handicapråd har i sit høringssvar anført, at det er rådets opfattelse, at spørgsmålene i skemaet er mere kvantitative end kvalitative.

Handicaprådet Albertslund bemærker, at det er vigtigt, at de kvalitative beskrivelser i redegørelsen er udførlige, da de skal danne en vigtig del af grundlaget for at udviklingsrådet kan lave sin redegørelse om udviklingen på det sociale område og specialundervisningsområdet.

#### **Udsendelse af spørgeskemaer**

Spørgeskemaerne blev udsendt til samtlige kommuner og regioner medio december 2007 med indberetningsfrist for kommunerne og regionerne inden den 1. marts 2008.

Ved indberetningsfristens udløb havde stort set alle 98 kommuner og samtlige regioner afgivet deres redegørelse til udviklingsrådene.

#### **Særlige temaer**

Velfærdsministeriet har i medfør af bekendtgørelse nr. 162 af 10. marts 2006 om udviklingsråd som led i kommunalreformen udmeldt to særlige temaer for udviklingsrådenes redegørelser for 2007:

- Særligt tema I – Udviklingen i tilbudsmønstret til børn, unge og voksne med fysisk eller psykisk funktionsnedsættelse.
- Særligt tema II – Udslusning fra forsorgshjem.

Netværksgruppen har efterfølgende drøftet de særligt udmeldte temaer og udsendt anmodning til kommunerne om nye oplysninger samt en uddybning af områder, som allerede har været indeholdt i de udsendte skabeloner til kommunerne og regionerne.

### **2.3.1 Udviklingsrådenes database (databehandling)**

Netværksgruppen har – i samarbejde med databaseudbyderen Interresearch – udviklet en særskilt database til samling af alle data fra kommunernes og regionernes redegørelser til udviklingsrådene.

#### **Netbaseret indberetning**

Kommunerne og regionerne har indberettet deres redegørelser til udviklingsrådene i databasen, hvilket har givet sekretariatene mulighed for at databehandle oplysningerne såvel inden for den enkelte kommune/region samt på tværs af kommunerne i regionen.

Netværksgruppen planlægger at anvende og udvikle databasen løbende i perioden for udviklingsrådenes virke. Databasen vil således samle kommunernes og regionernes redegørelser for de tre redegørelsesår: 2007, 2008 samt 2009, og der vil dermed være mulighed for at kunne følge udviklingen inden for det sociale område samt specialundervisningsområdet hen over denne periode.

Databasen vil endvidere indeholde oplysninger vedrørende de af Velfærdsministeriet og/eller Undervisningsministeriets særligt udmeldte temaer i redegørelsesårene.

### **2.4 Det Centrale Informations- og AnalyseSystem (CIAS)**

Kommunerne skal hvert kvartal indberette oplysninger om udviklingen på det sociale område til Det Centrale Informations- og Analyzesystem (CIAS), jf. bekendtgørelse om udviklingsråd som led i kommunalreformen. Kommunernes indberetninger til CIAS skal bidrage som et væsentligt grundlag for udviklingsrådenes løbende drøftelse af udviklingen på det sociale område.

Det Centrale Informations- og Analysesystem administreres af Servicestyrelsen, som hvert kvartal offentliggør en statusrapport vedrørende kommunernes indberetninger. Der foretages ikke en egentlig analyse af materialet hos CIAS.

#### **Indberetninger vedr. 2007**

Erfaringerne fra indberetningerne for 2007 har vist, at det har været meget vanskeligt at få kommunerne til at foretage de kvartalsvise indberetninger. Dels har svarprocenterne været lave og svingende, og dels har de indberettede tal ikke været fyldestgørende (kun delvise indberetninger). Det har dermed ikke været muligt at sammenligne tallene, ligesom systemets opbygning har medført ringe mulighed for at kunne spore forskydninger mellem foranstaltningerne, idet der ikke registreres på cpr.nr., således at borgeren kan følges.

#### **Høringssvar**

Handicaprådet i Albertslund har i deres høringssvar påpeget, at kvaliteten af de indberettede tal/data til CIAS er helt afgørende for, at det vil være muligt for udviklingsrådet at foretage en brugbar overvågning.

#### **Ejerformer**

I CIAS systemets opbygning var det oprindeligt hensigten, at kommunerne - udover at anføre henholdsvis en tilgang og bestand for hver foranstaltning – ligeledes



skulle indberette obligatorisk på ejerformer, det vil sige angive om foranstaltningerne anvendes inden for egen kommune, andre kommuner, en kombination eller i privat regi m.v.

Statistisk materiale fra CIAS - som kvartalsvist ville kunne vise udviklingen i hvor tilbuddene anvendes - ville være brugbare oplysninger for udviklingsrådene i forbindelse med at overvåge udviklingen på det sociale område. Indberetning på ejerformer blev imidlertid gjort til en frivillig del af indberetningen til CIAS, hvilket har medført en meget lav svarfrekvens. Statistikgrundlaget vedrørende ejerformer må derfor anses for ikke at være brugbart til vurdering af udviklingen i forhold til kommunernes anvendelse af egne tilbud, andre kommuners tilbud m.v.

### Perspektiver for CIAS

Netværksgruppen har afholdt møde med Servicestyrelsen med henblik på drøftelse af mulighederne for at kvalificere systemet samt mulighederne for at fremme svarprocenterne. Det forventes, at svarprocenterne fremadrettet vil være mere tilfredsstillende.

### 2.5 Klagenævnets rapport vedrørende 2007

En anden del af datagrundlaget for udviklingsrådenes årlige redegørelser er Klagenævnets årlige rapport om klager inden for specialundervisningen.

Klagenævnets rapport vedrørende 2007 blev offentliggjort i april måned 2008<sup>4</sup>. Rapporten opgør de klager, som klagenævnet har afsluttet i perioden 1. januar 2007 til 1. november 2007.

### Antallet af klager

I rapporten indgår en oversigt over klagernes fordeling på kommunerne, hvormed der over tid vil kunne følges en udvikling i antallet af klager i de enkelte kommuner. Det må derfor forventes, at rapporten fremadrettet vil kunne vise en udvikling, som vil kunne give anledning til eventuelt at foretage yderligere undersøgelser i enkelte kommuner og/eller regioner. Idet Klagenævnets tidligere årsrapporter bygger på amtslige opgørelser, kan der ikke sammenlignes bagudrettet på kommuneniveau.

### Klagernes årsager

I rapporten opgøres blandt andet årsagerne til klagerne, men da opgørelsen er opdelt på Københavns Kommune eller de resterende kommuner under ét, vil det for de 4 ud af 5 regioner være yderst vanskeligt at fastlægge, hvad der klages over i de respektive kommuner og regioner.

Årsrapporten fra Klagenævnet for Vidtgående Specialundervisning må derfor vurderes – i den nuværende form – at have meget begrænsede anvendelsesmuligheder som grundlag for udviklingsrådenes redegørelser.

### 2.6 Evaluering af processen

Udviklingsrådet finder det vigtigt at understrege, at processen omkring redegørelsen har været præget af, at den tidsplan, der er udmeldt fra ministerierne, har vanskeliggjort kommunernes arbejde i forbindelse med redegørelserne i en sådan grad, at det findes uacceptabelt. Tidsplanen har blandt andet medført, at flere

---

<sup>4</sup> Klagenævnets rapport kan findes på hjemmesiden: [www.klagenaevnet.dk](http://www.klagenaevnet.dk)

kommuner har måtte aflevere en redegørelse, som ikke var blevet politisk godkendt, hvilket findes utilfredsstillende.

### 3. Nye strukturer med kommunalreformen

Med kommunalreformen blev myndighedsstrukturen på det sociale område og på specialundervisningsområdet ændret. Kommunerne fik – som noget nyt – det samlede ansvar for at træffe afgørelse om borgernes visitation til et tilbud på det sociale område og specialundervisningsområdet.

#### Regionerne som leverandør

De gamle amtskommuner blev nedlagt, og de nye regioner fik et leverandøransvar i forhold til kommunerne inden for visse områder. Regionerne kan opfylde sin forpligtelse ved at bruge egne tilbud eller ved at samarbejde med kommuner, andre regioner eller private tilbud, herunder selvejende institutioner. Regionsrådenes leverandøransvar betyder, at regionen er forpligtet til at tilpasse kapaciteten og udvikle de regionale tilbud efter aftale med kommunerne i regionen. Som redskab til at koordinere og planlægge udviklingen i forholdet mellem kommunernes behov og det samlede udbud af tilbud i regionen er der indført en forpligtelse til at udarbejde en rammeaftale for hver region.

#### Ansvar ligger hos kommunerne

Idet kommunerne har overtaget det fulde myndigheds- og finansieringsansvar på social- og specialundervisningsområdet, har de også overtaget ansvaret for de specialiserede tilbud, der tidligere blev drevet af amterne. En række af disse tilbud er målrettet mod behov, der må antages at opstå forholdsvist sjældent i den enkelte kommune. For at imødegå behovet for specialrådgivning er den nationale VIDENS- og Specialrådgivningsorganisation (VISO) oprettet.

#### Forpligtende samarbejder

Enkelte kommuner har endvidere, for at undgå en kommunesammenlægning, etableret et samarbejde med andre kommuner omkring varetagelsen af visse opgaver på blandt andet det sociale område og specialundervisningsområdet. Dette samarbejde sker med hjemmel i lov om forpligtende samarbejder<sup>5</sup>.

#### 3.1 Konklusion og rådets anbefalinger

I det følgende evalueres på betydningen af de nye strukturer i hovedstadsregionen. Rådets vurderinger følges af anbefalinger i forhold til den fremadrettede indsats på området.

##### Samarbejdet mellem kommunerne og regionen

På trods af, at der har været tale om en meget omfattende og tidskrævende opgave, er der generelt tilfredshed med samarbejdet omkring indgåelsen af rammeaftalen for 2008 både hos kommunerne og hos regionen.

En del kommuner bemærker dog, at det opleves som unødigt dobbeltarbejde, når der skal indberettes og udarbejdes redegørelser til forskellige instanser inden for samme

<sup>5</sup> Jf. lov nr. 541 af 24. juli 2005 om forpligtende samarbejder.

område.

**Udviklingsrådet anbefaler**, at det sikres, at dobbeltarbejde - i form af indberetninger m.v. til forskellige instanser inden for det samme område - undgås.

### **VISO**

Ca. halvdelen af kommunerne i hovedstadsregionen udtrykker tilfredshed med samarbejdet med VISO på det sociale område. Det tilsvarende tal på specialundervisningsområdet er 1/3. Generelt efterspørges enkle og klarere visitationskriterier, samt en udvidelse af VISO muligheder for at hjælpe.

**Udviklingsrådet anbefaler**, at visitationskriterierne tydeliggøres og formidles til sagsbehandlerne i kommunerne.

### **Forpligtende samarbejder**

De kommuner, der indgår i forpligtende samarbejder (i henhold til lov om forpligtende samarbejder) udtrykker tilfredshed hermed. Samarbejdet skal eventuelt justeres, men det forventes ikke, at samarbejdet udbygges.

### **Udviklingsrådet anbefaler**

Rådets vurdering af de forpligtende samarbejder giver ikke anledning til anbefalinger.

## **3.2 Beskrivelse og analyse af de nye strukturer**

I det følgende beskrives de nye strukturer indledningsvist ud fra en landsdækkende synsvinkel, hvorefter konsekvenserne af de strukturelle ændringer for hovedstadsregionen beskrives og analyseres.

### **3.2.1 Samarbejdet mellem kommunalbestyrelser og regionsråd (rammeaftaler)**

Kommunerne indgår en rammeaftale med de øvrige kommuner i regionen og med regionen gældende for et år af gangen<sup>6</sup>. Rammeaftalerne omfatter – med regionale variationer – det sociale område, det almene ældreboligområde vedrørende boliger til fysisk og psykisk funktionshæmmede samt specialundervisningsområdet. Rammeaftalen udarbejdes på grundlag af de kommunale redegørelser til regionen, som kommunerne udarbejder omkring deres behov for og forventede brug af tilbud i regionen<sup>7</sup>. De tilbud, der er omfattet af rammeaftalen for hovedstadsregionen fremgår af bilag 2 til redegørelsen.

---

<sup>6</sup> Jf. servicelovens § 6, stk. 2, folkeskolelovens § 47, stk. 3 og voksenspecialundervisningslovens § 6h.

<sup>7</sup> De nærmere krav til rammeaftalerne og de kommunale redegørelser er fastlagt i bekendtgørelse nr. 36 af 23. januar 2006 om rammeaftale m.v. på det sociale område og på det almene ældreboligområde, samt bekendtgørelse nr. 354 af 24. april 2006 om kommunalbestyrelsens årlige redegørelse til regionsrådet og rammeaftalen mellem regionsrådet og kommunalbestyrelserne i regionen på specialundervisningsområdet.

## Formålet med rammeaftalerne

Hovedformålet med rammeaftalerne er at skabe et værktøj, der sikrer en tilpasning af de tilbud, som rammeaftalerne omfatter. Rammeaftalen skal blandt andet fastlægge regionsrådenes forpligtelser i forhold til kommunerne i regionen, omfanget af kommunernes forpligtelse til at stille regionale tilbud til rådighed for andre kommuner og omfanget af den løbende faglige udvikling af indholdet i tilbuddene. Rammeaftalen skal videre indeholde oplysninger om blandt andet takster for kommunernes køb af pladser og beskrivelser af det faglige indhold og kvaliteten i tilbuddene.

Tilbud, som kommunerne *skulle* overtage ved kommunalreformen, de såkaldte "skal-områder" er ikke omfattet af rammeaftalerne, men kan indgå efter aftale.

På specialundervisningsområdet omfatter rammeaftalerne alene de lands- og landsdelsdækkende undervisningstilbud for børn og unge under 18 år henvist af kommunerne, som det påhviler regionsrådene at drive i henhold til folkeskolelovens § 20, stk. 3.

Udover at være et planlægnings- og udviklingsværktøj er der også fokus på processen omkring indgåelsen af rammeaftalerne. Ifølge bekendtgørelserne skal rammeaftalen således sikre en åben dialog om udviklingen inden for de omfattede områder samt skabe gennemsigtighed og åbenhed for borgerne.

## Samarbejdet mellem kommuner og region i hovedstadsområdet

Kommunerne har i deres redegørelse til udviklingsrådene beskrevet og vurderet samarbejdet med deres respektive regionsråd på henholdsvis voksenområdet, børn- og unge området og specialundervisningsområdet. Ligeledes har regionsrådene vurderet deres samarbejde med kommunerne.

## Tilfredshed med samarbejdet

I hovedstadsregionen er der generelt stor tilfredshed med samarbejdet med Region Hovedstaden. Omkring 80 % af kommunerne beskriver samarbejdet med regionsrådet som "rigtigt godt" eller "godt". Dette gælder både det generelle samarbejde og samarbejdet omkring rammeaftalerne. Kun en enkelt kommune vurderer samarbejdet på børneområdet som "dårligt". I bemærkningerne forklarer kommunen, at den generelt ikke har kendskab eller kontakt til regionen ud over de skemaer, der skal udfyldes. En del andre kommuner beskriver da også, at der ikke har været det store samarbejde med regionen på deres område udover det samarbejde, der foregår omkring indgåelsen af rammeaftalen.

Det fremgår af de øvrige bemærkninger, at kommunerne generelt har oplevet, at Region Hovedstaden har været indstillet på dialog i forbindelse med kommunal overtagelse af regionale tilbud, samt omkring driften af de institutioner beliggende i kommunerne, som drives af regionen. Kommunerne beskriver dog også, at samarbejdet har været præget af, at opgaverne har været nye for begge parter, og at der således naturligt nok har manglet konkrete erfaringer at bygge på. Ligeledes er der oprettet en del tværgående samarbejdsfora, som det tager tid at få overblik over. Det har blandt andet betydet, at det i nogle tilfælde har været svært at vurdere, hvilke beslutninger, der træffes i hvilke fora.

## Samarbejde om rammeaftalen

Særligt omkring samarbejdet i forbindelse med indgåelsen af rammeaftalerne fremhæver nogle kommuner, at arbejdet forud for rammeaftalen er omfattende, og at en eventuel portalløsning bør overvejes. Det påpeges videre, at arbejdet har væ-

ret præget af et vist tidspres. Samtidig bliver det af flere kommuner fremhævet, at tilrettelæggelsen af processen for rammeaftalen for 2008, har været positiv, præget af tillid, og at det har været befordrende for samarbejdet, at repræsentanter for regionsrådet fulgte arbejdet med rammeaftalen op med besøg i kommunerne.

I forbindelse med samarbejdet på specialundervisningsområdet bemærker nogle kommuner, at forskellige opgørelsesmetoder gør arbejdet ekstra tidskrævende, og at det opleves som dobbeltarbejde, når der skal laves redegørelse vedrørende de samme tal til både Regionsrådet og Udviklingsrådet.

#### Høringssvar

Handicaprådet i Hvidovre har i sit høringssvar anført, at der tilsyneladende er en overlapning mellem redegørelsen til Det Regionale Udviklingsråd og de rammeaftaler, der er indgået med Region Hovedstaden og redegørelsen til KKR.

#### Bemærkninger fra Region Hovedstaden

Region Hovedstaden beskriver samarbejdet med kommunerne i forbindelse med indgåelsen af rammeaftalen for 2008 som godt. Regionen bemærker, i tråd med kommunerne, at samarbejdet på området har været præget af, at kommunerne først fra 1. januar 2007 overtog det fulde myndigheds- og finansieringsansvar på området. Samtidig overtog de fleste kommuner en række hidtil amtsdrevne tilbud. Indkøringen af de nye opgaver og tilbud har, ifølge regionen, krævet mange kræfter og et stort fokus.

Region Hovedstaden uddyber i forhold til samarbejdet omkring rammeaftalen, at regionen har set det som en særlig udfordring at etablere en samarbejdsform med 29 kommuner af meget forskellig størrelse og organisatorisk opbygning. Hertil kommer, at 3 kommuner forud for kommunalreformen har haft status som "amter". Dette har skabt usikkerhed om rammeaftalens præcise afgrænsning og gjort det vanskeligt at danne et samlet overblik over, om udbuddet af tilbud svarer til efterspørgslen for den samlede region

For at imødegå denne udfordring forklarer Region Hovedstaden, at de har opfordret de 3 kommuner med tidligere "amtsstatus" til at indmelde relevante tilbud i rammeaftaleredegeørelsen med henblik på generering af et retvisende overblik over tilbud og efterspørgsel. Endvidere gennemførte regionen, efter modtagelse af kommunernes redegørelse primo maj, en besøgsrunde til samtlige 29 kommuner med henblik på fælles forståelse af de indsendte oplysninger

Med hensyn til generelle problemstillinger, der er knyttet til kommunalreformen beskriver Region Hovedstaden, at det er vanskeligt at sikre, at de regionale tilbud får optimale drifts- og udviklingsmuligheder, når planlægningshorisonten er ukendt og afhænger af kommunernes hjemtagelsesstrategier. Regionens opgaveportefølje er således meget uensartet, da der er betydelig variation i de typer af tilbud kommunerne har hjemtaget.

Region Hovedstaden påpeger, at det i 2007 har vist sig vanskeligt at sikre anklagemyndighedens ønske om ensartethed og kvalitet i rådgivningen i forbindelse med udviklingshæmmede og sindslidende med dom til anbringelse, tilsyn og behandling. Med rammeaftalen for 2008 er der etableret fælles kommunale samrådsfunktioner.

### Kommuner- nes forvent- ninger til fremtidigt samarbejde

De kommunale redegørelser er generelt præget af positive forventninger til det fremtidige samarbejde. Der udtrykkes en formodning om, at samarbejdet vil blive uddybet og fungere bedre efterhånden, som både kommunerne og regionen opnår en større fortrolighed med de nye opgaver. På børne- og ungeområdet udtrykker enkelte kommuner en forventning om, at samarbejdet vil udvikle sig særligt med fokus på børn og unge med psykiatriske lidelser og omkring drøftelse af døgntilbud for fysisk og psykisk udviklingshæmmede.

### Opsumme- ring

På trods af, at der har været tale om en meget omfattende og tidskrævende opgave, er der generelt tilfredshed med samarbejdet omkring indgåelsen af rammeaftalen for 2008 både hos kommunerne og hos regionen.

### 3.2.2 VISO

I forbindelse med at kommunerne skulle overtage ansvaret – også for de specialiserede tilbud - er den nationale Videns- og Specialrådgivningsorganisation, VISO oprettet som en støttefunktion til kommunerne<sup>8</sup>. VISO skal dække de mest specialiserede og komplicerede problemstillinger inden for følgende områder:

- børn og unge med handicap
- børn og unge med sociale eller adfærdsmæssige problemer
- udsatte grupper
- voksne med handicap
- socialpsykiatrien
- specialundervisning og socialpædagogisk bistand til børn, unge og voksne.

### Det sociale område

På det sociale område kan VISO bistå kommuner, borgere og kommunale, regionale og private tilbud med vejledende specialrådgivning, samt bistå kommunen med vejledende udredning af dens borgere.

### Specialun- dervisning- sområdet

På specialundervisningsområdet kan VISO bistå kommuner, borgere og kommunale, regionale og private tilbud med vejledende specialrådgivning. I sager om specialundervisning og socialpædagogisk bistand skal kommunen foretage den egentlige udredning, og VISO kan udelukkende give støtte til kommunens egen udredning.

VISOs bistand vil således oftest have form af rådgivning, supervision og vejledning, men kan også omfatte afdæknings- eller udredningsopgaver.

VISOs rådgivning og udredning er kun vejledende, og det er altid kommunen, der afgør om, og i hvilket omfang, VISOs rådgivning og/eller udredning skal følges.

### Henvendelser til VISO i 2007

I 2007 var det samlede antal henvendelser til VISO 1.701 på landsplan, heraf blev 521 til egentlige VISO sager, 1.102 henvendelser gav anledning til rådgivning og 78 blev registreret som fejlhenvendelser. Derudover blev 43 henvendelser afvist af VISO<sup>9</sup>.

<sup>8</sup> Jf. lov nr. 58 af 18. januar 2007, § 13 og bekendtgørelse nr. 161 af 10. marts 2006 om den nationale videns- og specialrådgivningsorganisation – VISO.

<sup>9</sup> Afvisning dækker de tilfælde, hvor VISO i første omgang opretter en sag, men i løbet af sagsbehandlingen når frem til, at der ikke er en egentlig sag. Fejlhenvendelser dækker henvendelser, der ikke vedrører VISOs sagsområde.

De 1.701 henvendelser til VISO dækker over alle typer henvendelser. Det vil sige, at tallet omfatter henvendelser fra både offentlige myndigheder og privatpersoner - og organisationer. Af de 1.701 henvendelser til VISO udgør 1.199 henvendelser fra en myndighed eller en privat/selvejende institution. Dette tal kan være større, da i 115 tilfælde ikke fremgår, hvem der har henvendt sig. Af de 1.199 henvendelser fra myndigheder og private/selvejende institutioner er 454 blevet til VISO-sager, 700 har udmøntet sig i rådgivning fra VISO. 45 af henvendelserne er fejlhenvendelser, og 11 er afviste VISO-sager.

### VISO – fordeling af ydelser i ho- vedstadsre- gionen

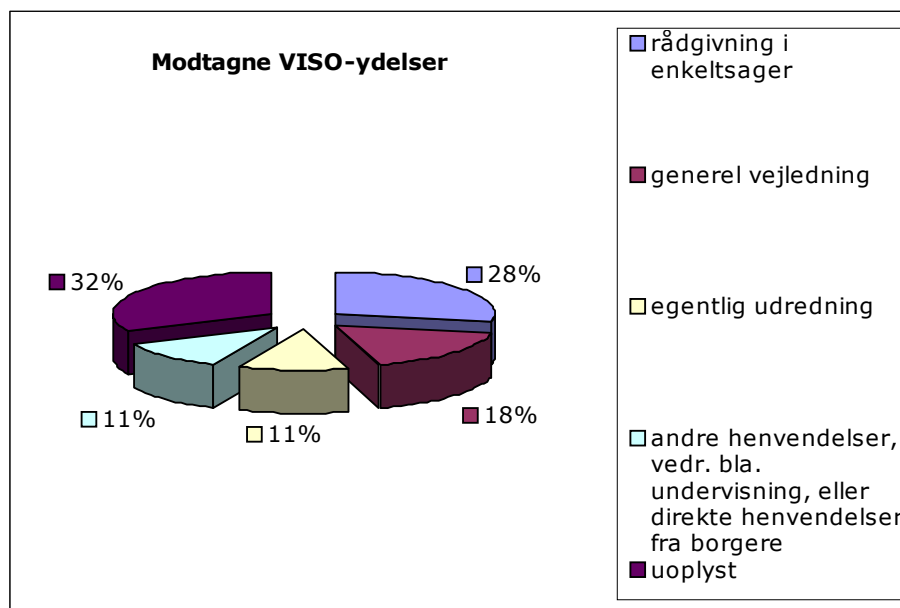
#### Erfaringer med VISO i hovedstadsregionen

Kommunerne og Region Hovedstaden har i redegørelserne til udviklingsrådet angivet antallet af henvendelser, typen af ydelser der er efterspurgt, tilfredshed med rådgivningen, samt om rådgivningen er blevet anvendt i det videre sagsforløb.

De kommunale redegørelser viser, at kommunerne i hovedstadsregionen har henvendt sig til VISO i alt 187 sager; 76 sager på børne- og ungeområdet, 65 sager på voksenområdet og 46 på specialundervisningsområdet.

Ud af disse 187 sager har kommunerne for så vidt angår 127 sager svaret på, hvilke ydelser man har modtaget fra VISO:

- rådgivning i enkeltsager i **52** sager
- generel vejledning i **33** sager
- decideret udredning i **21** sager
- andre henvendelser (vedr. bl.a. undervisning, eller direkte henvendelser fra borgere) i **21** sager.



### Efterfølgende anvendelse af rådgivning fra VISO

Inden for børne- og ungeområdet har i alt 15 kommuner oplyst, at kommunen i høj grad eller i nogen grad efterfølgende har anvendt rådgivningen fra VISO ved sagsbehandlingen. Tilsvarende finder i alt 17 kommuner inden for voksenområdet, at de

i høj grad eller i nogen grad efterfølgende har anvendt rådgivningen fra VISO ved sagsbehandlingen. På specialundervisningsområdet har 6 kommuner svaret, at de i høj grad eller nogen grad efterfølgende har anvendt rådgivningen fra VISO ved sagsbehandlingen.

### **Vurdering af VISOs indsats**

På børne- og ungeområdet har 14 kommuner fundet, kvaliteten af VISOs rådgivning til kommunen har været rigtig god eller god, men 5 kommuner har fundet den mindre god eller dårlig. Tilsvarende har 16 kommuner på voksenområdet fundet, at kvaliteten af VISOs rådgivning til kommunen har været rigtig god eller god, mens kun 1 kommune finder, at den har været mindre god. På specialundervisningsområdet vurderer 9 kommuner, at kvaliteten af VISOs rådgivning har været rigtig god eller god. 3 kommuner vurderer, at den har været mindre god eller dårlig.

### **Kommunernes brug af VISO**

Det fremhæves af mange kommuner, at der er gode erfaringer med VISO. VISO har således givet god, faglig og udbytterig sparring, vejledning og specialbistand. Samtidig fremhæver mange kommuner dog også, at der mangler klare visitationskriterier til VISO og det dermed ikke har været klart for sagsbehandlerne i kommunen, hvad VISO kunne bidrage med. Endvidere bemærkes det, at der kræves for meget skriftlighed, og VISO opleves derved som svært tilgængelig. Endelig finder kommunerne, at VISOs kompetenceområde er for snævert.

Trods ovennævnte påpeger en del kommuner, at de regner med at bruge VISO mere i fremtiden, når fordelingen af arbejdsopgaverne fremstår mere tydeligt og kendskabet til VISO øges.

### **Bemærkninger fra Regionen Hovedstaden**

Regionen anfører, at det ikke ser ud til, at VISO fungerer efter hensigten, hvilket giver sig udslag i, at efterspørgslen efter specialviden fortsat i høj grad rettes til regionen. Endvidere bliver de tilbud, som har indgået kontrakter med VISO om levering af specialviden, kun benyttet i meget beskedent omfang.

### **Høringssvar**

LEV Herlev har i sit høringssvar anført, at VISO bør ændre procedure, så tilgangen bliver mere enkel. Der bør ligeledes være bedre mulighed for at forældre/pårørende kan henvende sig direkte, således at VISO får den konsulentfunktion, som alle havde forventet.

Handicaprådet i Albertslund har i tråd hermed anført, at det er vigtigt, at VISO tjener det formål, som VISO blev sat i verden for at tjene, nemlig at yde professionel og dækkende specialrådgivning og udredning. Kommunerne skal bruge VISO til dette formål.

Handicaprådet i Rødovre Kommune påpeger, at VISO også bør kunne tilbyde generel anonymiseret rådgivning, såfremt det ønskes.

### **Opsummering**

Ca. halvdelen af kommunerne i hovedstadsregionen udtrykker tilfredshed med samarbejdet med VISO på det sociale område. Det tilsvarende tal på specialundervisningsområdet er 1/3. Generelt efterspørges enkle og klarere visitationskriterier, samt en udvidelse af VISO muligheder for at hjælpe.



### 3.2.3 Forpligtende samarbejder

I forbindelse med kommunalreformen har Folketinget vedtaget lov om forpligtende samarbejder<sup>10</sup>. Loven skaber de lovgivningsmæssige rammer for, at kommunerne kan indgå forpligtende samarbejder som alternativ til en kommunesammenlægning.

De omfattede kommuner samarbejder med hjemmel i loven om visse kommunale opgaver, herunder opgaver på det sociale område og specialundervisningsområdet. Samarbejdet er pligtmæssigt og samarbejdets karakter og form er fastlagt i loven.

Kommuner med forpligtende samarbejder på det sociale område og specialundervisningsområdet:

#### Kommuner med forpligtende samarbejder

**Dragør Kommune har delegeret opgaver til Tårnby Kommune**

**Vallensbæk Kommune har delegeret opgaver til Ishøj Kommune**

Fanø Kommune har delegeret opgaver til Esbjerg Kommune

Langeland Kommune har delegeret opgaver til Svendborg Kommune

Ærø Kommune har delegeret opgaver til Svendborg Kommune

Samsø har delegeret opgaver på specialundervisningsområdet til Odder Kommune og opgaver på det sociale område til Århus kommuner

Læsø har delegeret opgaver til Frederikshavn Kommune.

#### Forpligtende samarbejde i hovedstadsregionen

I hovedstadsregionen er Dragør, Tårnby, Vallensbæk og Ishøj kommuner omfattet af et forpligtende samarbejde i henhold til lov om forpligtende samarbejder.

Om det forpligtende samarbejde anfører Dragør Kommune, at det er Tårnbys opgave at sikre forsyningen af pladser på børne- og ungeområdet for Dragør, og at Tårnby endvidere varetager myndighedsopgaver, herunder sagsbehandling. Opstarten på det forpligtende samarbejde har været positiv, dog med en række problemer grundet omstruktureringen. På voksenområdet har opstarten på det forpligtende samarbejde tillige været positiv, om end det i en periode har betydet, at sagsbehandlingstiden har været øget i forhold til tilbud til voksne handicappede. Generelt fungerer det daglige samarbejde fint. På specialundervisningsområdet er samarbejdet organiseret, så kommunale undervisningstilbud gives i Tårnby, mens Tårnby på PPR-området har oprettet et særligt distrikt, der dækker Dragør. Også på specialundervisningsområdet har opstarten på det forpligtende samarbejde været positiv og ifølge redegørelserne fra både Tårnby og Dragør fungerer samarbejdet tilfredsstillende.

<sup>10</sup> Lov nr. 541 af 24. juni 2005 om forpligtende samarbejder.

Dragør Kommune forventer, at det forpligtende samarbejde med Tårnby fortsætter som almindelig drift. Opstartsåret skal evalueres i forlængelse af regnskabet, hvilket kan føre til tilpasning af Dragørs opgaver til Tårnby. Tårnby Kommune oplyser, at det er politisk vedtaget i begge kommuner at opretholde to selvstændige kommuner, og på denne baggrund er der enighed om, at samarbejdet ikke skal udvikles ud over det, som kommunerne er lovgivningsmæssigt forpligtede til.

Ishøj Kommune oplyser, at der i opstartsåret har været forskelle kommunerne imellem, som har skullet harmoniseres, men at samarbejdet i det store og hele fungerer og sikrer en større faglig bæredygtighed. De største barrierer ligger indenfor områderne IT og økonomi. Dette forventes dog løst. Herudover er der ingen forventninger til udvikling i omfanget af det forpligtende samarbejde med Vallensbæk.

#### Andre samarbejder

Flere kommuner har beskrevet andre former for samarbejder end dem, der er etableret i henhold til lov om forpligtende samarbejder.

De beskrevne samarbejder vedrører især de forpligtende samarbejder i netværk på specialundervisningsområdet. I hovedstadsregionen har kommunerne besluttet sig for, at det mellemkommunale samarbejde om specialundervisning lægges i faste rammer. Kommunerne indgår således i et forpligtende samarbejde i netværk<sup>11</sup>. Målet er, at netværkene skal have en sådan bæredygtighed, at kommunerne kan få dækket 80-90 % af deres forsyningsforpligtelse i netværket i løbet af 2-4 år. Samarbejdet koordineres af Den Koordinerende Funktion for Specialundervisning (KFS)<sup>12</sup>. Dette samarbejde beskrives som godt og velfungerende.

Det forventes generelt, at samarbejdet og netværket med andre kommuner fortsætter og udbygges. Enkelte kommuner forventer, at samarbejdet i netværket udvides til en række mere eller mindre forpligtende samarbejder på det sociale område.

## 4. Udviklingen inden for børne- og ungeområdet

Udviklingsrådet skal overvåge en række tilbud til børn og unge efter servicelovens bestemmelser. Tilbud der tidligere henhørte under amterne.

---

<sup>11</sup> Der er dannet 8 netværk i hovedstadsregionen. Netværkene består af følgende kommuner:

1. Helsingør, Fredensborg og Hørsholm
2. Halsnæs, Hillerød, Frederikssund og Gribskov
3. Allerød, Furesø og Egedal
4. Gentofte, Lyngby-Taarbæk og Rudersdal
5. Gladsaxe, Herlev, Ballerup og Frederiksberg
6. Høje-Tåstrup, Albertslund, Glostrup, Rødovre, Ishøj/Vallensbæk, Brøndby, Hvidovre og Tårnby/Dragør
7. Bornholm
8. København

<sup>12</sup> Kilde: Sammenfatning af det mellemkommunale samarbejde på specialundervisningsområdet i hovedstadsregionen for skoleåret 2007/2008 til 2010/11, s. 4, udarbejdet af KFS.

#### Dag- og klubtilbud

De berørte områder er bl.a. særlige dag- og klubtilbud, hvor kommunalbestyrelserne skal sikre, at der er det nødvendige antal pladser i særlige dag- og klubtilbud til børn og unge, der som følge af betydelig og varigt nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne har et særligt behov for støtte, behandling mv., der ikke kan dækkes gennem ophold i de almindelige tilbud.

#### Personlig hjælp, pleje og vedligeholdelsestræning

Endvidere overvåges servicelovens bestemmelser om personlig hjælp, pleje og vedligeholdelsestræning til børn der, som følge af nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne eller særlige sociale problemer, har behov herfor, samt tilbud om ledsagelse til unge mellem 16 og 18 år, som ikke kan færdes alene på grund af betydelig og varigt nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne.

Udviklingsrådene overvåger også en række foranstaltninger, som kommunalbestyrelsen kan træffe afgørelse om, når det må anses for at være af væsentlig betydning af hensyn til et barns eller en ungs særlige behov for støtte.

#### Konsulentbistand, støtte i hjemmet mv.

Således omfatter rådets arbejdsområde blandt andet foranstaltninger om konsulentbistand med hensyn til barnets eller den ungs forhold, praktisk, pædagogisk eller anden støtte i hjemmet, familiebehandling, døgnophold, aflastningsordning i en netværksplejefamilie, i en plejefamilie, på et godkendt opholdssted eller på en døgninstitution.

#### Personlig rådgiver, kontaktperson mv.

Endvidere skal rådet se på foranstaltninger som udpegning af en personlig rådgiver for barnet eller den unge, udpegning af en kontaktperson for barnet eller den unge og for hele familien, formidling af praktiktilbud hos en offentlig eller privat arbejdsgiver, anden hjælp, der har til formål at yde rådgivning, behandling og praktisk og pædagogisk støtte, samt støtteperson til forældremyndighedens indehaver i forbindelse med barnets eller den ungs anbringelse uden for hjemmet.

#### Økonomisk støtte og forældreoplæg

Herudover omfatter udviklingsrådets arbejde foranstaltninger om økonomisk støtte til udgifter i forbindelse med foranstaltninger, der kan erstatte de oven for nævnte foranstaltninger med tiltag af mindre indgribende karakter samt foranstaltningen forældreoplæg, som kommunalbestyrelserne kan anvende, når der er risiko for, at et barns eller en ungs udvikling er i fare, og det vurderes at bero på, at forældremyndighedsindehaveren ikke lever op til sit forældreansvar.

#### Anbringelser

Endelig overvåger udviklingsrådet kommunalbestyrelsernes tilbud i forhold til anbringelser uden for hjemmet eksempelvis døgninstitutioner, familiepleje og socialpædagogiske opholdssteder, samt behandlingstilbud til unge stofmisbrugere.

### 4.1 Konklusion og rådets anbefalinger

På området for **særlige dag- og klubtilbud**, fremgår det, at der samlet set har været en stabil anvendelse af de særlige tilbud i 2007. Langt størstedelen af kommunerne oplyser, at de ikke har ændret visitationspraksis i 2007.

Flere kommuner har ændret eller planlægger ændringer i allerede eksisterende tilbud, ligesom nogle kommuner planlægger etablering af nye tilbud på området.

Samlet set har kommunerne ifølge redegørelserne anvendt **ledsageordningen til børn og unge** i yderst begrænset omfang, og behovet på området vurderes som uændret i 2007.

For så vidt angår kommunernes brug af **vedligeholdelsestræning til børn og unge**, er der også tale om en generelt stabil anvendelse af tilbuddet. Nogle kommuner har dog oplevet en svag stigning i antallet af børn og unge, der tilbydes vedligeholdelsestræning.

Samlet set har over halvdelen af regionens kommuner oplevet en ændring i udviklingen af anvendelsen af visse **foranstaltninger på det forebyggende område**. Størstedelen af kommunerne anvender i forbindelse med døgnophold udelukkende institutioner i andre kommuner. Et mindre antal kommuner drøfter ændringer på området, herunder etablering af egne tilbud. - Flest kommuner nævner, at der er særlig fokus på ungeområdet samt udvikling af egne tilbud inden for dette område.

Halvdelen af regionens kommuner har ikke oplevet nogle ændringer på **anbringelsesområdet** i 2007, mens en mindre del af kommunerne har oplevet en stigende anvendelse af tilbuddene inden for området. Flest kommuner finder, at der er grund til at have særlig fokus på etablering af egne tilbud samt ungeområdet.

Der fremgår generelt ikke at være særlige problemer i forhold til ventetider eller i forbindelse med tilbud efter udskrivning fra de **sikrede eller særligt sikrede institutioner**.

**Udviklingsrådet anbefaler**, at det undersøges, hvorfor ledsageordningen for børn og unge ikke anvendes, og hvorvidt der er tale om en følgevirkning af kommunalreformen.

Endvidere anbefaler rådet, at det undersøges, hvad baggrunden er for, at en lille del af regionens kommuner har oplevet en stigning i antallet af anbringelser, mens størstedelen af kommunerne beskriver antallet af anbringelser som konstant.

## 4.2 Beskrivelse og analyse af udviklingen på området

I det følgende beskrives og analyseres udviklingen inden for børne- og ungeområdet i hovedstadsregionen på baggrund af de redegørelser, som regionens kommuner har indsendt til udviklingsrådet.

Det bemærkes, at alle 29 kommuner har indsendt en redegørelse for udviklingen på børne- og ungeområdet, dog har en enkelt kommune ikke svaret på spørgsmål 5-20 og 22-35. Det er på baggrund af de 29 modtagne redegørelser, at nedenstående beskrivelse og analyse er foretaget.

### Implementering af politiske målsætninger

I redegørelsen til udviklingsrådet blev kommunerne bedt om at vurdere, hvorvidt der er overensstemmelse mellem de overordnede politiske målsætninger på børne- og ungeområdet og de faktiske forhold i kommunen.

Samtlige 29 kommuner i hovedstadsregionen vurderer, at der i høj eller i nogen grad er overensstemmelse mellem de overordnede politiske målsætninger på børne- og ungeområdet og de faktiske forhold i kommunen.

Gennemgående emner i mange af de politiske målsætninger angives som:

- helhedsorientering
- reduktion af ventetider
- løsninger i nærmiljøet
- inklusion.<sup>13</sup>

Flere kommuner angiver, at de politisk vedtagne målsætninger fortsat er under implementering.

### Særlige udfordringer afledt af kommunalreformen

14 kommuner mener, at der i forbindelse med kommunalreformen er lokale forhold, som udgør særlige udfordringer for kommunen.

Her nævnes blandt andet kommunens størrelse, beliggenhed og overtagelse af tilsynsforpligtelser.

For at imødegå disse udfordringer har kommunerne iværksat en række tiltag, såsom fortsat at udbygge samarbejdet med andre kommuner, udformning af en særlig politik og handleplan på området, udvikling af lokale tilbud, udvikling af egne løsninger og udvikling af særlige fagligheder.

#### 4.2.1 Børn med fysisk og psykisk funktionsnedsættelse

Ansvar for de særlige dagtilbud (servicelovens § 32) overgik med kommunalreformen til kommunerne. De særlige dagtilbud skal, ud over de ydelser der gives i de almene dagtilbud, give særlig støtte, behandling med videre til børn med betydelig og varig nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne. Ligeledes foretager de særlige dagtilbud observationer i relation til behov for specialundervisning efter folkeskoleloven. De særlige dagtilbud (kommunen) skal rette henvendelse til skolemynighederne om at iværksætte eventuel specialpædagogisk bistand efter folkeskoleloven.

Ansvar for de særlige klubtilbud (servicelovens § 36) overgik med kommunalreformen ligeledes til kommunerne. De særlige klubtilbud retter sig til de forholdsvis få børn, der har et så særligt behov for støtte, behandling med videre, at det ikke kan imødekommes inden for de almene kommunale tilbud.

### CIAS

I kommunernes redegørelser til udviklingsrådet er kommunerne – med udgangspunkt i de indberettede CIAS-tal – blevet anmodet om at beskrive udviklingen i 2007 inden for anvendelsen af særlige dag- og klubtilbud.

Ifølge indberetningerne til CIAS har der i 2007 været en stigning i antallet af personer, der var indskrevet i særlige dagtilbud på 11%, mens der har i samme periode

---

<sup>13</sup> Inklusion, som udspringer af ordet 'inkludere', betyder, at der arbejdes på at barnet eller den unge kan placeres inden for det almindelige system, d.v.s. i en almindelig folkeskole, fritidstilbud m.v., i stedet for at placere barnet eller den unge i et særtilbud.

været et fald i antallet af personer indskrevet i særlige klubtilbud på 32%. I kommunernes redegørelse beskrives udviklingen dog generelt som stabil og uændret i løbet af 2007. Enkelte kommuner oplyser om en stigning/lille stigning<sup>14</sup>.

#### **Ændringer i eksisterende tilbud**

6 kommuner har oplyst at have planer om ændringer i allerede eksisterende tilbud indenfor området i form af udvidelse af lokale tilbud eller udvidelse af egne specialgrupper. Det angives, at man med disse ændringer ønsker at opnå geografisk nærhed, at højne kvaliteten, effektivisering, inklusion eller at undgå lang transporttid mellem hjem og dag/klubtilbud.

#### **Nye tilbud**

Af redegørelserne fremgår det, at to kommuner har udvidet deres antal af pladser i henholdsvis eget klubtilbud og egen specialbørnehave.

4 kommuner planlægger etablering af nye tilbud inden for området i 2008, herunder at udbyde flere klub- og fritidstilbud i tilknytning til eksisterende vidtgående specialundervisning, fritidstilbud i forbindelse med gruppeordning i samarbejde med netværk, samt et specielt undervisningstilbud for mellemtrinnet med tilhørende specialfritidstilbud.

#### **Visitation**

25 kommuner oplyser, at der ikke er sket ændringer i kommunens visitation inden for området i løbet af 2007, mens 3 kommuner svarer, at der er sket ændringer i visitationspraksis på grund af forpligtende samarbejde med anden kommune, oprettelse af specialfritidstilbud i egen kommune, og overtagelse af amtsinstitutioner og fastlæggelse af intern visitation til disse.

#### **Ventetider**

Ifølge redegørelserne har 9 kommuner i hovedstadsregionen fastsat ventetider på børne- og ungeområdet.

Blandt de områder, hvor disse kommuner beskriver ventetider, nævnes aflastningsophold til børn og unge med psykiske og fysiske handicap, døgntilbud, plejefamilier, kontaktpersoner samt ventetid til psykologisk udredning.

#### **Hvor anvendes tilbudene?**

Kun 2 kommuner benytter udelukkende tilbud efter servicelovens §§ 32 og 36 i egen kommune, mens 23 kommuner benytter både egen kommunes tilbud og tilbud i andre kommuner.

#### **Opsummering**

Det fremgår således af kommunernes redegørelser, at der generelt har været en stabil anvendelse af de særlige dag- og klubtilbud i 2007. Langt størstedelen af kommunerne oplyser, at de ikke har ændret visitationspraksis i 2007.

Flere kommuner har ændret eller planlægger ændringer i allerede eksisterende tilbud eller etablering af nye tilbud inden for området.

---

<sup>14</sup> Der er dog i flere kommuner tale om et forholdsvist lille antal børn og unge, der benytter disse særlige dag- og klubtilbud, hvorfor små ændringer kan skyldes en til- eller afgang af enkelte børn.

## Ledsageordning og vedligeholdelsestræning

Kommunalbestyrelsen skal tilbyde 15 timers **ledsagelse** (servicelovens § 45) om måneden til unge mellem 16 og 18 år, som ikke kan færdes alene på grund af betydelig og varigt nedsat fysisk og psykisk funktionsevne. Formålet med ordningen er at give brugeren mulighed for at deltage i selvvalgte aktiviteter uden altid at skulle være afhængig af hjælp fra familie eller venner.

Kommunen har pligt til at sikre, at personer, herunder børn og unge, der midlertidigt eller varigt har behov for personlig hjælp/pleje og praktisk støtte til nødvendige opgaver i hjemmet, kan få tilbud om hjælp til disse funktioner.

Kommunen skal ligeledes sørge for, at personer, herunder børn og unge, der midlertidigt eller varigt har behov for hjælp til at **vedligeholde fysiske eller psykiske færdigheder** (servicelovens § 44) får tilbud herom.

### CIAS

I kommunernes redegørelser til udviklingsrådet er kommunerne – med udgangspunkt i de indberettede CIAS-tal – blevet bedt om at beskrive udviklingen i 2007 i kommunens tilbud om henholdsvis vedligeholdelsestræning og ledsageordning til børn og unge.

Det fremgår af CIAS-tallene, at foranstaltningen **ledsageordning** stort set ikke har været anvendt af kommunerne i hovedstadsregionen. Samtlige kommuner oplyser da også at anvende ledsageordningen til børn og unge i yderst begrænset omfang. Behovet herfor beskrives som uændret/stabilt, og enkelte kommuner oplyser, at man i stedet for ledsageordning anvender aflastning eller støttekontaktperson.

Der er ifølge CIAS-tallene en meget stabil anvendelse af **vedligeholdelsestræning**.

Det fremgår af redegørelserne, at 9 kommuner oplyser om stabile og uændrede tal på området, mens 5 kommuner har oplevet en svag stigning i antallet af børn, der tilbydes vedligeholdelsestræning. Kun 1 kommune har oplevet et faldende antal børn i målgruppen.

Flere kommuner nævner, at vedligeholdelsestræning gives som en del af tilbuddet i daginstitution.

### Nye tiltag

Ingen kommuner i hovedstadsregionen har i 2007 igangsat egne tiltag på ledsageområdet.

5 kommuner har planer om nye tiltag inden for området vedligeholdelsestræning eller ledsageordning for børn og unge. Disse angives som:

- etablering af et "Motorikhus", som vil dække en væsentlig del af træningen efter serviceloven i egen kommune
- at PPR overtager vedligeholdelsestræningen
- at man også ønsker at udbyde vedligeholdelsestræning til andre kommuner
- etablering af egen kommunal fysioterapi til varetagelse af vedligeholdelsestræningen.

## Høringssvar

LEV Herlev har i sit høringssvar anført, at et særligt problem er manglende specialisering på børneområdet. Såfremt de få børn, der har stort behov for hjælpemidler og løbende udskiftning af hjælpemidler, er delt over flere ergoterapeuter, risikerer de at blive tabere i de små kommuner.

Furesø Handicapråd bemærker, at det er vigtigt at vejlede de 16-18 årige om muligheden for ledsageordning, da denne ordning ikke bliver brugt.

## Opsummering

Samlet set har kommunerne ifølge redegørelserne anvendt ledsageordningen til børn og unge i yderst begrænset omfang, og behovet på området vurderes som uændret i 2007.

For så vidt angår kommunernes brug af vedligeholdelsestræning til børn og unge, er der også tale om en generelt stabil anvendelse af tilbuddet. Nogle kommuner har dog oplevet en svag stigning af børn og unge, der tilbydes vedligeholdelsestræning.

Ingen kommuner i hovedstadsregionen har i 2007 iværksat egne tiltag vedrørende vedligeholdelsestræning eller ledsagelse. Et mindre antal kommuner har i 2008 planer om nye tiltag på området for vedligeholdelsestræning, typisk i form af etablering af egne tilbud i kommunen.

### 4.2.2 Forebyggende foranstaltninger

Serviceoven giver kommunalbestyrelsen pligt til at udarbejde en sammenhængende børnepolitik. Formålet er at sikre, at den enkelte kommune opstiller retningslinier for, hvordan der lokalt kan opnås sammenhæng mellem det generelle forebyggende arbejde og den målrettede indsats over for børn og unge med behov for særligt støtte, herunder børn og unge med nedsat fysisk og psykisk funktionsevne. Den sammenhængende børnepolitik skal således være med til at sikre en tidlig indsats og sikre, at kommunen lever op til forpligtelsen om at yde hjælp efter serviceoven i forbindelse med den indsats, der iværksættes over for de samme børn og unge efter anden lovgivning. De enkelte forebyggende foranstaltninger fremgår af serviceovens kapitel 12 (§§ 52, 54 og 57a).

## CIAS

I kommunernes redegørelser til udviklingsrådet er kommunerne – med udgangspunkt i de indberettede CIAS-tal – blevet bedt om at beskrive udviklingen i 2007 inden for kommunens brug af forebyggende foranstaltninger.

Det bemærkes, at det ikke er muligt at anvende regionens CIAS-tal på dette område til at belyse udviklingen i løbet af 2007. Tallene er behæftet med en sådan grad af usikkerhed, at der ikke kan udledes noget nærmere heraf. Dette skyldes svingende svarprocent (at ikke alle/de samme kommuner har indberettet hvert kvartal) samt egentlige fejlindberetninger.

## Overordnet udvikling

I redegørelserne til udviklingsrådet beskriver 12 kommuner brugen af forebyggende foranstaltninger som uændret.

16 kommuner har oplevet ændringer i udviklingen inden for nærmere angivne forebyggende foranstaltninger.



Der er blandt disse 16 kommuner oplyst en stigning inden for:

- familier på familieinstitution
- praktisk pædagogisk støtte i hjemmet
- børn i aflastningsfamilier
- mor/barn placeringer
- pædagogisk og terapeutisk indsats
- tildeling af kontaktperson
- praktisk hjemme-hos støtte.

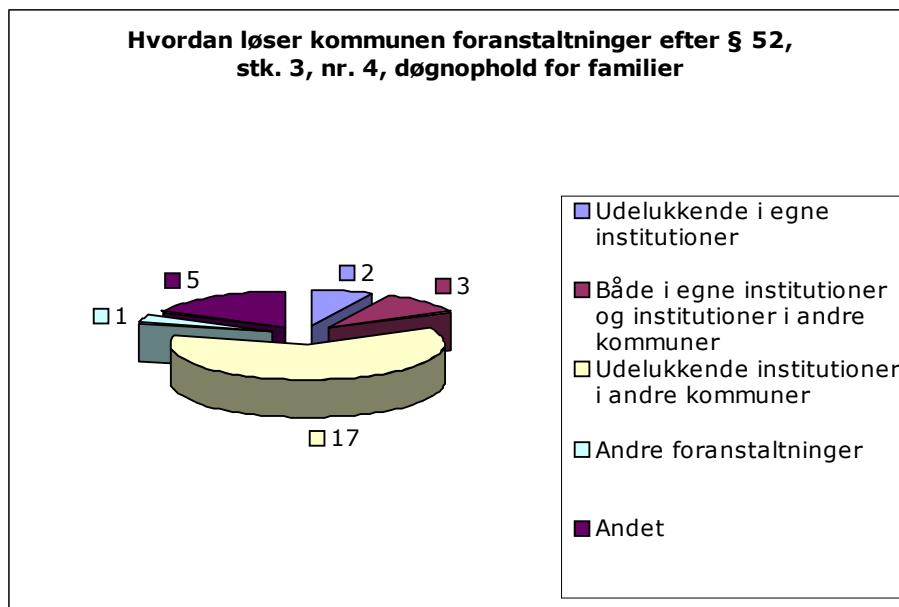
Der er endvidere oplyst et fald inden for:

- familiebehandling
- kontaktpersoner
- anbringelser (på grund af øget brug af forebyggende foranstaltninger)
- konsulentbistand til familier
- døgnophold – familier
- aflastningsordninger (på grund af manglende aflastningspladser).

En kommune angiver, at det tættere tværfaglige samarbejde i sig selv giver færre forebyggende foranstaltninger, da der sættes ind med fælles aftalte forebyggende tiltag, der ikke er foranstaltninger.

### Praktikophold

Langt størstedelen af regionens kommuner beskriver, at det er 'problemfrit' eller 'vanskeligt, men lykkes overvejende' at skaffe praktikophold til unge. Kun to kommuner finder det 'helt umuligt' eller 'vanskeligt, og lykkes sjældent'.



## Behov for særligt fokus

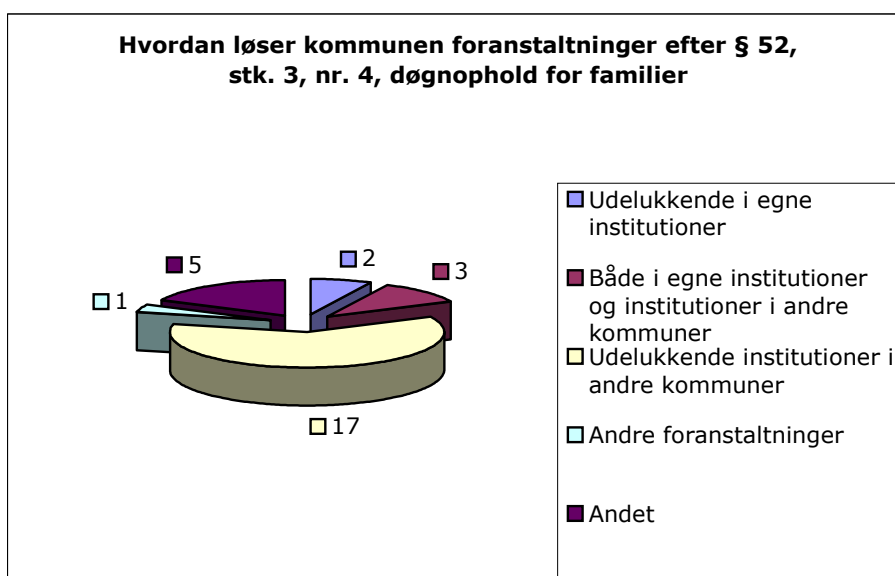
17 kommuner har angivet områder inden for det forebyggende område, som de finder, at der er grund til at have særlig fokus på. Områderne kan sammenfattende beskrives som områder, der vedrører:

- unge
- udvikling af egne tilbud
- aflastning
- tværfaglig indsats
- tidlig indsats
- familiebehandling
- rådgivning og forebyggende indsats, og
- kriminalitetstruede børn.

## Hvor anvendes døgntilbud

Af redegørelserne fremgår det, at i 2007 anvendte 17 kommuner udelukkende institutioner i andre kommuner i forbindelse med døgnophold, 3 kommuner anvendte både egne institutioner og institutioner i andre kommuner, og 2 kommuner anvendte udelukkende egne institutioner.

Flere kommuner angiver, at de slet ikke har haft behov for anvendelse af tilbud om døgnophold for familier.



## Fremtidige ændringer i tilbuddene

22 kommuner har ikke drøftet ændringer på området for døgntilbud, mens 6 kommuner er i gang med at drøfte ændringer på området.

Forslagene til ændringer er bl.a.:

- etablering af af døgninstitution
- etablering af døgnpladser i forbindelse med eksisterende dagtilbud
- etablering af familieafdeling under eksisterende lokalcenter.

Forslagene overvejes med henblik på opnåelse af:

- større fleksibilitet
- sammenhæng til lokalmiljø og kobling til andre tilbud i kommunen
- udnyttelse af egne ressourcer.

### Opsummering

Samlet set har over halvdelen af regionens kommuner oplevet en ændring i udviklingen af anvendelsen af visse foranstaltninger på det forebyggende område. Størstedelen af kommunerne anvender i forbindelse med døgnophold udelukkende institutioner i andre kommuner. Et mindre antal kommuner drøfter ændringer på området, herunder etablering af egne tilbud.

Flest kommuner nævner, at der er særlig fokus på ungeområdet samt udvikling af egne tilbud inden for dette område.

#### 4.2.3 Anbringelser af børn og unge

Kommunen kan – såfremt forebyggende foranstaltninger ikke er tilstrækkelige – og såfremt de øvrige betingelser herfor er opfyldt – træffe beslutning om at anbringe et barn eller en ung uden for hjemmet (servicelovens §§ 52 og 58).

### CIAS

I kommunernes redegørelser til udviklingsrådet er kommunerne – med udgangspunkt i de indberettede CIAS-tal – blevet bedt om at beskrive udviklingen i 2007 i antallet af anbringelser.

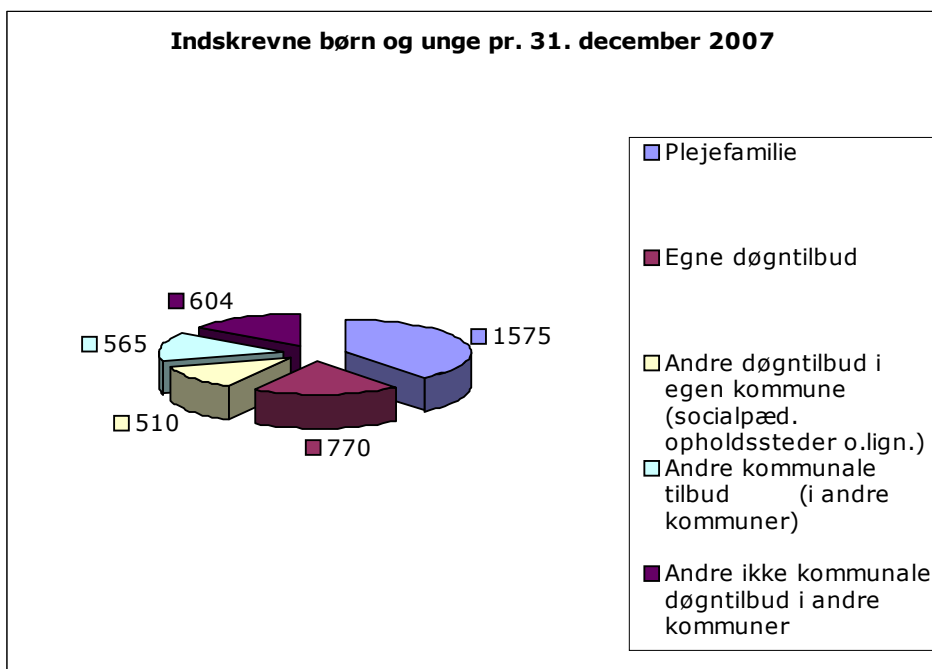
Det er ikke muligt at anvende de indberettede tal til CIAS på dette område til at belyse udviklingen i løbet af 2007, idet tallene er behæftet med en sådan grad af usikkerhed, at der ikke kan udledes noget nærmere heraf. Dette skyldes dels svingende svarprocent (at ikke alle/de samme kommuner har indberettet hvert kvartal) dels egentlige fejlindberetninger.

Det kan dog udledes, at ingen af kommunerne i hovedstadsregionen ifølge CIAS-tallene i 2007 har anvendt foranstaltningen privat døgnplejehjem.

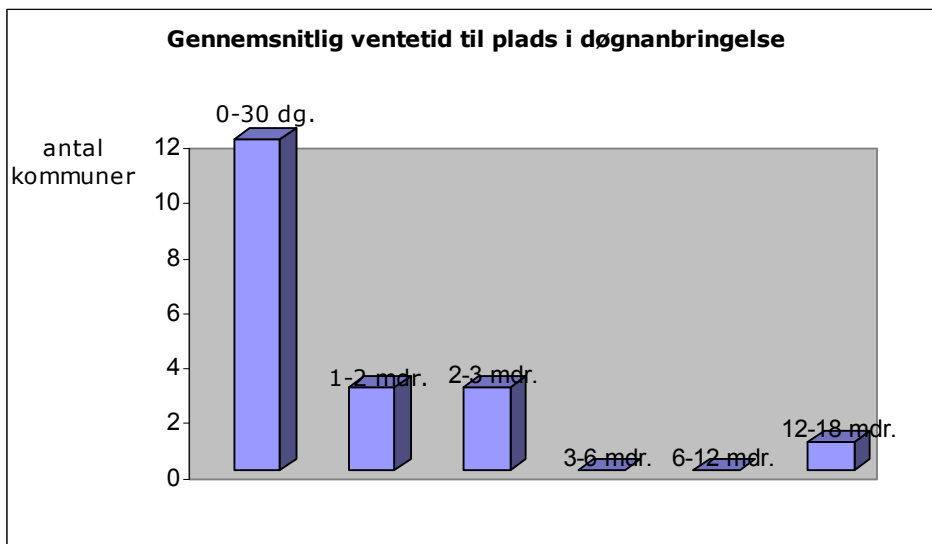
### Overordnet udvikling

Det fremgår af redegørelserne, at 14 kommuner oplyser, at der generelt set ikke er sket ændringer på anbringelsesområdet i 2007. 6 kommuner har oplevet en stigende anvendelse af tilbud inden for anbringelsesområdet, mens 2 kommuner melder om en nedgang inden for området.

## Indskrevne børn og unge



14 kommuner havde ifølge redegørelserne pr. 31. december 2007 børn og unge på venteliste til et døgntilbud. Af disse var ventetiden i 13 kommuner mellem 3 og 75 døgn. I en kommune var ventetiden på en døgnanbringelse 460 døgn.



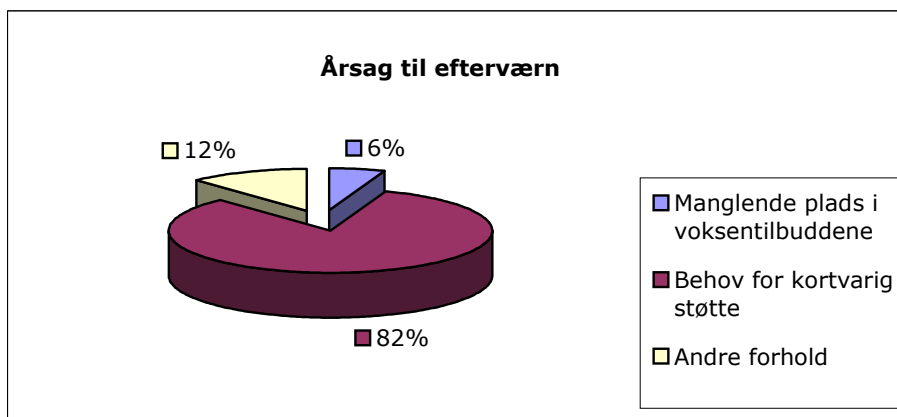
I alt ventede 67 børn og unge på et døgntilbud ved udgangen af 2007.

## Efterværn

Ifølge redegørelserne var der i 2007 i alt anbragt 525 unge i alderen 18-22 år i efterværn. Ifølge redegørelserne skyldes dette:

- manglende plads i voksentilbuddene: 15
- behov for kortvarig støtte: 224
- andre forhold: 32

(I 254 tilfælde er årsagen til efterværn uoplyst – ikke medtaget i diagram).



## Behov for særligt fokus

Det fremgår af redegørelserne, at der er mange forskellige områder, som kommunerne i hovedstadsregionen finder grund til at have særligt fokus på inden for anbringelsesområdet. Områderne er blandt andet:

- etablering af eget tilbud
- ungeområdet
- autisme, ADHD og OCD
- netværksanbringelser
- efterværn
- sikre at udviklingen i udbuddet af pladser svarer til behovet
- overensstemmelse mellem pris og kvalitet
- overensstemmelse mellem normering og takster.

## Opsummering

Halvdelen af regionens kommuner har ikke oplevet nogle ændringer på anbringelsesområdet i 2007, mens en mindre del af kommunerne har oplevet en stigende anvendelse af tilbuddene inden for området. Flest kommuner finder, at der er grund til at have særlig fokus på etablering af egne tilbud samt på ungeområdet.

### 4.2.4 Sikrede og særligt sikrede institutioner

Kommunalbestyrelsen skal sørge for, at der er det nødvendige antal pladser på sikrede døgninstitutioner (servicelovens § 67).

## CIAS

Af indberetningerne til CIAS fremgår det, at bestanden af antal anbringelser i sikrede døgninstitutioner i 2007 steg med 11%.

Kun en kommune er driftsherre for sikrede eller særligt sikrede institutioner.

<b>Ventetid</b>	Ifølge redegørelserne havde kun 5 kommuner ventetid i 2007 for anbringelse i sikrede og særligt sikrede institutioner. Af disse havde 4 kommuner en gennemsnitlig ventetid på 1-2 døgn. En kommune havde en gennemsnitlig ventetid på 90 døgn.
<b>Tilbud efter udskrivning</b>	I redegørelserne beskrives en række tilbud, som tilbydes de unge efter udskrivning fra de sikrede eller særligt sikrede institutioner. Særligt nævnes anbringelse på socialpædagogiske opholdssteder og kontaktpersonordninger.
<b>Opsummering</b>	Der fremgår generelt ikke at være særlige problemer i forhold til ventetider eller i forbindelse med tilbud efter udskrivning fra de sikrede eller særligt sikrede institutioner.

#### 4.2.5 Behandlingstilbud til unge stofmisbrugere

(Der henvises til punkt 5.2.2)

## 5. Udviklingen inden for voksenområdet

På voksenområdet skal udviklingsrådet overvåge en række tilbud til personer mellem 18 og 65 år, der tidligere blev varetaget af amtskommunerne.

<b>Behandling og genoptræning</b>	De berørte områder er bl.a. behandlingstilbuddene på misbrugsområdet og forskellige former for genoptræning. Disse områder er ændret en del med kommunalreformen, og der kan være afgrænsningsproblematikker mellem det sociale område og sundhedsområdet.
<b>Bo- og dagtilbud samt forsorgshjem</b>	Udviklingsrådet skal endvidere overvåge, om der som følge af kommunalreformen er sket ændringer i forhold til de bo- og dagtilbud, som personer med nedsat funktionsevne får tilbudt. På dette område har Velfærdsministeriet udmeldt området "Forsorgshjem og udslusning fra forsorgshjemmene" som et af to særlige temaer, som udviklingsrådene skal have et særligt fokus på i redegørelsen for 2007. Dette område vil derfor blive behandlet i et særskilt afsnit.
<b>Tilskudsordninger, ledsageordning mv.</b>	Desuden skal udviklingsrådet overvåge anvendelsen af de tilskudsordninger, som kan benyttes af personer med nedsat funktionsevne til personlig og praktisk hjælp samt de ledsageordninger/kontaktpersoner, som målgruppen har mulighed for at benytte.
<b>Hjælpe midler</b>	På hjælpemiddelområdet – herunder biler og boligindretning – skal udviklingsrådet overvåge, om de ændringer, der er sket som følge af kommunalreformen, har fået betydning for brugerne.

### 5.1 Konklusion og rådets anbefalinger

I det følgende konkluderes på udviklingen inden for voksenområdet, og udviklingsrådet fremlægger sine anbefalinger og forslag til den fremtidige indsats på området.

Kommunernes brug af **botilbud** beskrives af kommunerne som nogenlunde uændret. Ifølge kommunernes redegørelser er der længst ventetid på botilbud for voksne med fysisk handicap.

Kommunerne visiterer til botilbud uden at skelne til om det sker efter almenboligloven eller serviceloven, men foretager visiteringen efter en konkret vurdering af borgerens behov. En del kommuner oplyser dog, at de fremover primært vil oprette botilbud efter almenboligloven eller omdanne eksisterende botilbud til tilbud efter denne lov.

Kommunerne har generelt fokus på hele **misbrugsområdet**. 1/3 af regionens kommuner har oplevet en mindre stigning i antallet af personer i misbrugsbehandling.

Godt 1/3 af kommunerne oplyser, at de har iværksat eller planlægger initiativer på misbrugsområdet.

Ifølge redegørelserne er der 36 unge under 18 år i misbrugsbehandling i hovedstadsregionen.

Med hensyn til **ledsageordningerne** fremgår det, at der er 100%-udnyttelse af ordningerne efter §§ 97 og 98 i ca. 1/3 af kommunerne. Hvad angår ledsagelse efter § 99 er udnyttelsesgraden 100 % i 3/4 af kommunerne.

Langt de fleste kommuner oplyser, at de ikke har problemer med ordningen. De kommuner, der oplyser at de har problemer, nævner primært rekruttering og fastholdelse som årsager.

Generelt oplyses det, at der ikke har været væsentlige ændringer på **dagtilbudsområdet** i 2007. Over halvdelen af kommunerne har ikke ventetid på tilbud om beskyttet beskæftigelse og aktivitetstilbud. Regionsrådet oplyser dog, at de oplever en stor efterspørgsel på tilbuddene. Denne efterspørgsel er hidtil imødekommet ved fleksibel indskrivning.

Cirka en tredjedel af kommunerne oplyser, at de har oplevet en stigning i antallet sager på **hjælpeområdet**, mens en anden tredjedel oplyser, at antallet af sager er uændret.

**Udviklingsrådet anbefaler**, at der kigges nærmere på, hvorfor ledsageordningen ikke udnyttes fuldt ud i alle kommuner – og såfremt dette skyldes problemer med rekruttering og fastholdelse – hvordan disse problemer kan afhjælpes.

Rådet anbefaler videre, at det undersøges, hvorfor der tilsyneladende er så få unge misbrugere, der visiteres til misbrugsbehandling.

## 5.2. Beskrivelse og analyse af udviklingen på området

I det følgende beskrives og analyseres udviklingen inden for voksenområdet i hovedstadsregionen på baggrund af de redegørelser, som regionens kommuner har indsendt til udviklingsrådet.

Det bemærkes, at 28 af regionens 29 kommuner har indsendt en redegørelse for udviklingen på voksenområdet, og at det således er på baggrund af de 28 modtagne redegørelser, nedenstående beskrivelse og analyse er foretaget.

### Implementering af politiske målsætninger

Af de indsendte redegørelser fremgår det, at 21 kommuner har formuleret politiske målsætninger for voksenområdet, og at disse kommuner vurderer, at der enten i nogen grad eller i høj grad er overensstemmelse mellem de overordnede politiske målsætninger og de faktiske forhold i kommunen.

Nogle kommuner oplyser, at de ikke har opstillet politiske målsætninger, men at der arbejdes på dette. - 6 af regionens kommuner angiver, at kommunen ikke har formulerede målsætninger på voksenområdet.

Der arbejdes således i størstedelen af regionens kommuner med opstilling og implementering af politiske målsætninger i forhold til indsatsen på voksenområdet.

Følgende målsætninger nævnes:

- oprettelse af nye og modernisering af eksisterende botilbud
- reduktion af ventetid
- flere løsninger i nærmiljøet.

#### 5.2.1 Botilbud

Botilbud kan drives og tilbydes efter både almenboligloven og serviceloven. Kommunen har i begge tilfælde forsyningspligten.

Botilbud efter **almenboligloven** omfatter ældre og personer med handicap, der har særligt behov for ældre- og handicapboliger. Der er ikke fastsat nærmere kriterier for personkredsen, hvorfor kommunen inden for lovens rammer på baggrund af lokale behov og forhold må fastsætte nærmere kriterier for tildelingen.

Botilbud efter **serviceloven** omfatter dem, der har brug for omfattende hjælp til almindelige daglige funktioner eller for pleje og omsorg eller særlig behandlingsmæssig støtte, når behovene ikke kan dækkes på anden vis. Der kan være tale om både fysiske og/eller psykiske funktionsnedsættelser.

### Udviklingen i brug af botilbud (CIAS)

Kommunerne er i forbindelse med redegørelserne til udviklingsrådet blevet anmodet om på baggrund af de indberettede CIAS-tal at beskrive udviklingen i anvendelsen af botilbud i 2007.

Regionens samlede CIAS-tal vedrørende brug af botilbud er ikke umiddelbart anvendelige, da tallene ifølge CIAS ikke er pålidelige. Dette skyldes svingende svarprocent (at ikke alle/de samme kommuner har indberettet hvert kvartal) samt egentlige fejlindberetninger.

Af kommunernes redegørelser fremgår det, at brugen af botilbud er nogenlunde uændret. Enkelte kommuner nævner dog mindre stigninger og ventelisteproblematik.



Flere kommuner angiver, at der er sket ændringer i opgørelsesmetoder eller har været optællingsproblemer.

### Anvendelse af botilbud efter ABL og efter SEL

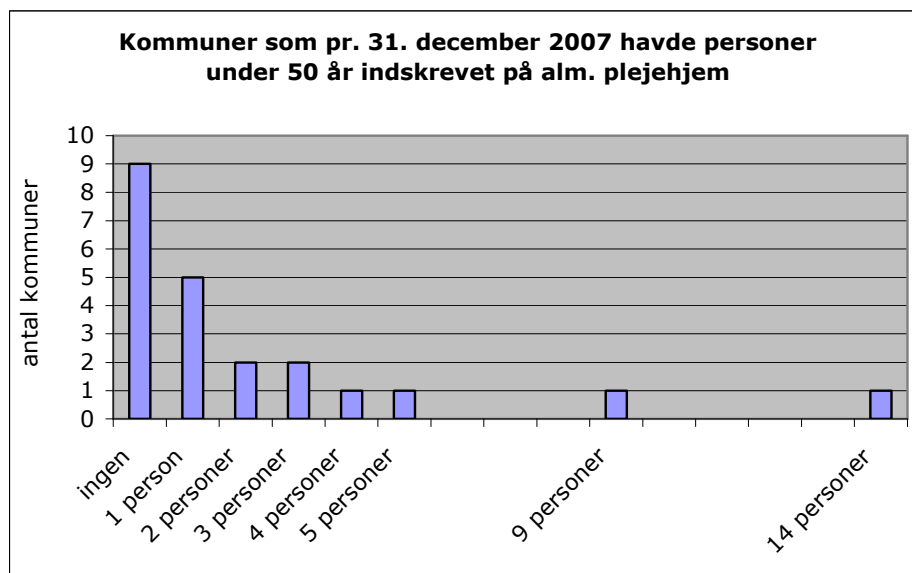
De fleste kommuner har botilbud efter begge lovgivninger. Nogen kommuner angiver at have flest botilbud efter serviceloven, andre efter almenboligloven.

Generelt anføres det, at det ved visiteringen er botilbuddets indhold og målgruppe sammenholdt med borgerens behov, som er afgørende. Der skeles ikke til, om botilbuddet er efter den ene eller den anden lovgivning.

En del kommuner oplyser, at der fremover primært vil blive oprettet botilbud efter almenboligloven, og nogle kommuner er i gang med eller planlægger at omdanne eksisterende botilbud til tilbud efter almenboligloven.

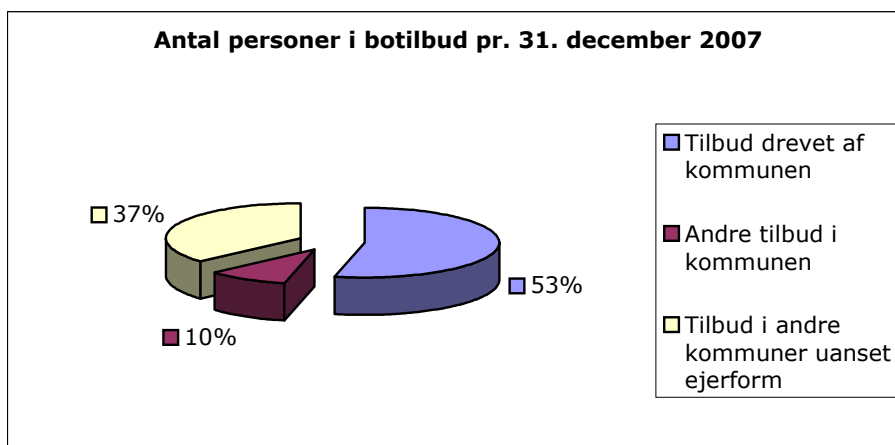
### Personer under 50 år på alm. plejehjem

9 kommuner oplyser, at de ikke havde nogen borgere under 50 år på almindelige plejehjem pr. 31. december 2007. 7 kommuner oplyser, at de havde 1-2 borgere under 50 år, mens 2 kommuner angiver, at de havde henholdsvis 9 og 14 borgere under 50 år på almindelige plejehjem.



### Antal personer i botilbud

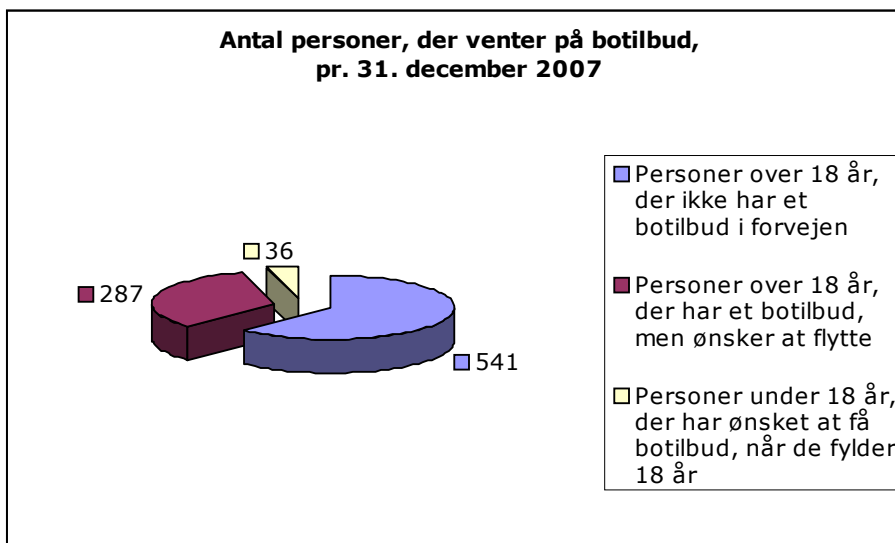
25 kommuner har oplyst, hvor mange personer, der pr. 31. december 2007 var indskrevet i botilbud, herunder om botilbuddet er drevet af kommunen, og om tilbuddets beliggenhed. Alle disse kommuner oplyser at have egne botilbud. De fleste kommuner anvender imidlertid også andre tilbud i kommunen og tilbud beliggende i andre kommuner.



### Venteliste til botilbud

27 kommuner har oplyst, hvor mange personer over 18 år, der venter på botilbud, både dem der ikke har et botilbud i forvejen, og dem der ønsker at flytte. Herudover oplyses hvor mange personer under 18 år, der ønsker at få et botilbud, når de fylder 18 år.

Der er stor forskel på, hvor mange personer, kommunerne har på venteliste inden for de tre kategorier. Typisk er der dog flest på venteliste blandt personer over 18 år, der ikke har et botilbud i forvejen.



### Gennemsnitlig ventetid på botilbud

16 kommuner har oplyst, hvor lang den gennemsnitlige ventetid på et botilbud er.

Ventetiden for **sindslidende** er typisk mellem 1 og 6 måneder. 3 kommuner har dog omkring 1 års ventetid på botilbud til denne persongruppe. Det betyder, at den gennemsnitlige ventetid for voksne sindslidende er 163 dage.

Ventetiden for **voksne med fysisk handicap** er fra 4 måneder til 5 år. Særligt to kommuner har meget lang ventetid på disse botilbud. Den gennemsnitlige ventetid er her 331 døgn.

Ventetiden for **psykisk handicappede** er mellem 3 måneder og 1 år. Én enkelt kommune har dog en ventetid på 3 år. Den gennemsnitlige ventetid er således 259 døgn.

Én af de besvarende kommuner angiver ikke at have ventetid på nogen af områderne.

#### **Bemærkninger fra Region Hovedstaden**

Med hensyn til ventelister, bemærker Region Hovedstaden, at det har vist sig vanskeligt at sikre valide ventelisteoplysninger til at vurdere udviklingen i ventelisterne samt håndtering af ventelisten til det enkelte tilbud. I regionen arbejdes der derfor på at opnå en større gennemsigtighed, herunder synlighed omkring ventelister. Regionerne mener, at der bør stilles krav til handlekommunen om at give tilbagemelding til tilbudskommunerne løbende, så borgere ikke optræder på ventelister, når de har fået tilbud andetsteds. Der er fortsat usikkerhed om fortolkning af lovgivningen vedrørende beliggenhedskommunens ansvar i forbindelse med visitation til regionale tilbud, regionens lovhjemmel til at opkræve beboerbetaling, samt borgernes klageret i forhold til for eksempel visitation til regionale tilbud

#### **Overtagelse af driften af tilbud**

25 kommuner oplyser, at de ikke har planer om at overtage driften af tilbud, der drives af Regionsrådet. Alene 3 kommuner har planer om dette.

Ingen kommuner har bedt Regionsrådet om at overtage driften af tilbud, der er drevet af kommunen.

#### **Nye botilbud**

10 kommuner oplyser at have oprettet eller planlagt at oprette nye botilbud i 2008. Der er tale om flere forskelligartede botilbud med forskellige målgrupper – udviklingshæmmede, sindslidende, fysisk og/eller psykisk syge med omfattende behov for hjælp samt ældre borgere.

Flere kommuner oplyser at have planer om – lidt længere ude i fremtiden – at oprette nye botilbud.

#### **Botilbud drevet af Region Hovedstaden**

Det fremgår af Regionsrådets redegørelse, at rådet har oprettet eller planlagt at oprette 3 nye botilbud i 2007 og 2008. Alle tilbud var dog planlagt forud for regionsdannelsen. Tilbuddene omfatter 32 pladser efter servicelovens § 108 til voksne med autisme, 6 pladser til voksne med betydeligt psykisk funktionsnedsættelse samt oprettelse af yderligere 16 boliger på Pensionat Kamager til voksne med fysisk og psykisk funktionsnedsættelse.

Regionsrådet har desuden foretaget justeringer i eksisterende botilbud, idet bostøtte til sindslidende i eget hjem er lukket, og der er sket enkelte udvidelser efter konkrete henvendelse fra kommunerne om særlige foranstaltninger til enkelte personer.

#### **Høringsvar**

Handicaprådet Albertslund opfordrer i sit høringssvar på baggrund af problemer med opgørelse af ventelister til, at man regionalt eller nationalt arbejder med at lave metoder til beskrivelse af ventelister, således at man kan få pålidelige og brugbare data på området. Det er desuden bekymrende, at nogle kommuner angiveligt først visiterer borgerne til et bestemt tilbud, når der er ledige pladser.

## Opsummering

Kommunernes brug af botilbud beskrives af kommunerne, som nogenlunde uændret. Ifølge kommunernes redegørelser er der længst ventetid på botilbud for voksne med fysisk handicap.

Kommunerne visiterer til botilbud uden at skelne til om det sker efter almenboligloven og serviceloven, men foretager visiteringen efter en konkret vurdering af borgerens behov. En del kommuner oplyser dog, at de fremover primært vil oprette botilbud efter almenboligloven eller omdanne eksisterende botilbud til tilbud efter denne lov.

### 5.2.2 Behandlingstilbud og misbrugsområdet

Efter serviceloven kan der bevilges behandling til stofmisbrugere og behandling af anden karakter.

#### 5.2.2.1. Misbrugsbehandling

Stofmisbrugere har efter servicelovens § 101 ret til tilbud om behandling. Behandlingen skal iværksættes senest 14 dage efter henvendelsen til kommunen. Misbrugeren har ret til at vælge mellem offentlige og private behandlingstilbud, såfremt behandlingen har det samme indhold.

## CIAS

I kommunernes redegørelser til udviklingsrådet er kommunerne - med udgangspunkt i de indberettede CIAS-tal - blevet anmodet om at beskrive udviklingen i 2007 inden for behandlingstilbud, herunder på misbrugsområdet.

Disse tal viser en lille stigning i antallet af personer i behandling for stofmisbrug.

Det fremgår af redegørelserne, at 10 kommuner har oplevet en mindre stigning i antal personer i misbrugsbehandling. En af disse kommuner angiver, at udviklingen er forventelig og skyldes "de hurtige stoffer" (kokain og ecstasy). 8 kommuner oplever ingen ændring i brugen af behandlingstilbud. 4 kommuner angiver, at tallene er behæftet med usikkerhed på grund af ændrede opgørelsesmetoder eller problemer med optællingen.

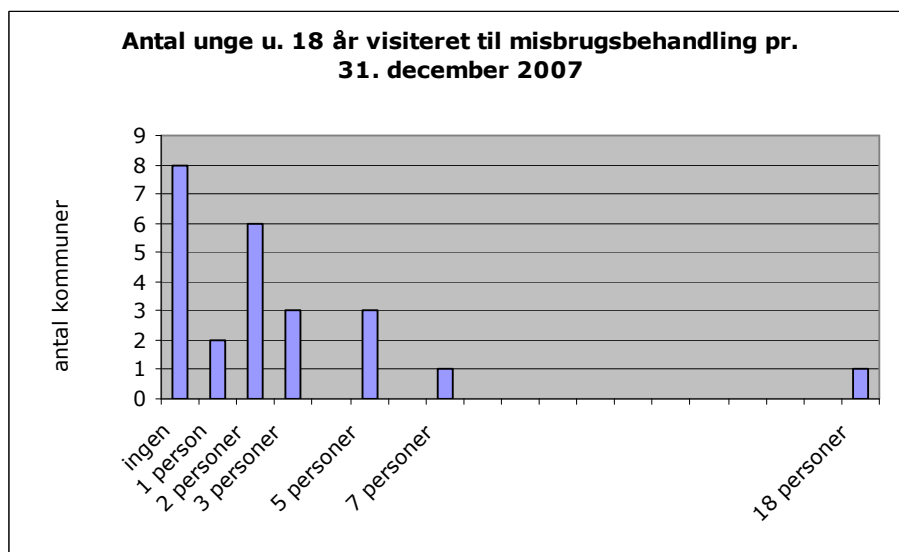
## Fokusområder for kommunerne

Størstedelen af kommunerne finder, at misbrugsområdet generelt er et område, der er grund til at have særlig fokus på, herunder nævnes:

- unge misbrugere
- børn af misbrugere
- dobbeltdiagnoser
- brugere med misbrug og somatiske problematikker
- antallet af behandlingstilbuddene og kvaliteten heraf
- forebyggelse
- effektmåling (evaluering af sammenhængen mellem pris og kvalitet).

## Unge under 18 år i misbrugsbehand-

På trods af, at en del kommuner beskriver, at der er fokus på unge misbrugere, viser kommunernes redegørelser, at der i alt kun var 36 unge under 18 år visiteret til misbrugsbehandling pr. 31. december 2007 (24 besvarelser). Én kommune alene tegnede sig for 18 af de visiterede unge.



### Iværksatte og planlagte initiativer

10 kommuner oplyser, at de har iværksat eller planlægger at iværksætte initiativer på misbrugsområdet.

3 kommuner har ansat eller har taget initiativ til at ansætte en misbrugskonsulent, 2 kommuner har fået midler til etablering af et satellitkontor i boligområderne, og en kommune vil etablere et værested, mens flere kommuner overvejer at etablere egne behandlingstilbud. Flere kommuner taler mere generelt om at ville analysere og fastlægge en politik for området, og flere kommuner har fokus på motivation og efterbehandling/efterværn.

### Initiativer fra Region Hovedstaden

Regionsrådet har ifølge redegørelsen iværksat initiativer på misbrugsområdet i 2007, idet der på Nordsjællands Misbrugscenter, som Region Hovedstaden driver, er igangsat en særlig indsats med struktureret afklaring af misbrug i forhold til hjemløse.

### Tværkommunale samarbejder

25 kommuner har svaret på, hvilke tværkommunale samarbejder, kommunen har eller planlægger på misbrugsområdet.

I 8 kommuner foregår det tværkommunale samarbejde ved, at kommunen anvender de tilbud, som udbydes af et misbrugscenter, for eksempel KABS Glostrup og Nordsjællands Misbrugscenter, og 7 kommuner oplyser, at der sker deltagelse i et tværkommunalt misbrugsnetværk eller erfa-grupper. 2 kommuner overvejer, ud over deres brug af ydelser fra et misbrugscenter, at etablere et samarbejde med en anden kommune, ligesom en kommune nævner et eventuelt samarbejde med de øvrige kommuner, som har fået midler af Velfærdsministeriet til satellitkontor.

7 kommuner har ikke og planlægger heller ikke tværkommunale samarbejder.

Regionsrådet oplyser, at samarbejdet med kommunerne i 2007 har været forankret i en kommunal følgegruppe samt løbende netværksmøder med de involverede sagsbehandlere fra kommunerne. Samarbejdet vil blive udbygget i 2008 i form af nedsættelse af et antal arbejdsgrupper med det formål at sikre mere ensartede visitationsregler og administration på området.

## Opsummering

Kommunerne har generelt fokus på hele misbrugsområdet. 1/3 af regionens kommuner har oplevet en mindre stigning i antallet af personer i misbrugsbehandling.

Godt 1/3 af kommunerne oplyser, at de har iværksat eller planlægger initiativer på misbrugsområdet.

Ifølge redegørelserne var der ved udgangen af 2007 36 unge under 18 år i misbrugsbehandling i hovedstadsregionen.

### 5.2.2.2. Behandlingstilbud

Behandlingstilbud efter serviceloven kan bestå af socialpædagogisk bistand (støttekontaktperson) efter § 85, genoptræning og vedligeholdelsestræning efter § 86 samt behandling, der ikke kan dækkes i det offentlige sundhedssystem efter § 102.

## CIAS

I redegørelserne til udviklingsrådet er kommunerne - med udgangspunkt i de indberettede tal CIAS-tal - blevet anmodet om at beskrive udviklingen i 2007 inden for behandlingstilbud.

Af CIAS-tallene ses i 2007 en svagt faldende tendens til anvendelse af støttekontaktperson-ordningen og et svagt stigende antal bevillinger af behandlingsmæssig karakter.

Af kommunernes redegørelser fremgår det, at disse mindre ændringer knytter sig til behandling af misbrugere. Der er således ikke mange bemærkninger, der decideret handler om socialpædagogisk bistand, træning og behandling.

## Brug af socialpædagogisk bistand

Ud over, at flere kommuner angiver vanskeligheder med optælling og indberetning til CIAS, oplever de fleste kommuner ingen ændringer af betydning på området. En kommune oplyser dog et stigende behov for socialpædagogisk bistand, især i forhold til unge, som skal have støtte til at opretholde uddannelse/beskæftigelse. Samme kommune forventer, at der i forhold til mindsteindgrebsprincippet kan blive et større behov for hjælp efter servicelovens § 85. En anden kommune beskriver på samme måde, at kommunen i højere grad visiterer støttekontaktpersoner i eget hjem frem for døgnbehandling.

## Bemærkninger fra Regionen Hovedstaden

Regionen har bemærket, at visse tidligere amtslige ydelser synes "glemt" af kommunerne i kommunalreformens gennemførelse. Således har der været et betydeligt fald i 'fase 3 behandling' af personer med erhvervet hjerneskade.

### 5.2.3 Personlige hjælpeordninger

Der er to typer personlige hjælpeordninger i serviceloven. Efter § 95 har en person, der har behov for personlig og praktisk hjælp i hjemmet, mulighed for at få udbetalt et kontant tilskud til hjælp, som personen selv antager. Efter § 96 skal kommunen yde et tilskud til dækning af udgifter ved ansættelse af hjælpere til pleje, overvågning og ledsagelse til personer med betydelig og varigt nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne. Udbetalingen kræver, at modtageren har et aktivitetsniveau, som gør det nødvendigt at yde en ganske særlig støtte, og at modtageren selv er i stand til at administrere hjælpeordningen og fungere som arbejdsgiver.

## CIAS

I kommunens redegørelser til udviklingsrådet er kommunerne - med udgangspunkt i de indberettede tal CIAS-tal - blevet anmodet om at beskrive udviklingen i 2007 inden for hjælpeordninger.

Tallene viser en rimelig stabil anvendelse af hjælpeordning efter § 95. Med hensyn til hjælpeordning efter § 96 viser tallene en stigning i de første 3 kvartaler og et fald i 4. kvartal.

Det fremgår også af kommunernes beskrivelser af brugen af hjælperordninger, at der stort set ikke opleves ændringer i brugen af hjælperordninger. 4 ud af 27 kommuner har oplevet en stigning. 2 kommuner angiver som årsag hertil, at borgerne har fået en øget fokus på muligheden for hjælperordning, og at flere pårørende til unge ønsker en hjælperordning for den unge, frem for placering i et botilbud.

### 5.2.4 Ledsageordning og kontaktperson

Ledsagelse efter servicelovens § 97 kan ydes til personer mellem 18 og 67 år, som på grund af betydelig og varigt nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne ikke kan færdes på egen hånd uden for hjemmet. Personer, der opfylder betingelserne for at få ledsagelse, har ret til 15 timer pr. måned. - Bor personen, der er berettiget til ledsagelse, i et botilbud, som kan siges at dække en del af ledsagebehovet, kan der dog ske fradrag herfor ved udmålingen af ledsagelse efter § 97.

Efter servicelovens § 98 skal kommunen videre tilbyde hjælp i form af en særlig kontaktperson til personer, som er døvblinde, og efter servicelovens § 99 skal kommunen tilbyde en støtte- og kontaktperson til personer med sindslidelser, til personer med stof- og alkoholmisbrug og personer med særlige sociale problemer.

## CIAS

I kommunernes redegørelser til udviklingsrådet er kommunerne blevet bedt om - ud fra indberettede CIAS-tal - at beskrive udviklingen på ledsageområdet. 27 kommuner har beskrevet udviklingen på området.

For så vidt angår ledsageordninger efter servicelovens § 97 er hovedtendensen, at kommunerne enten beskriver behovet for ledsagelse som uændret, eller at de angiver, at der har været en mindre stigning i behovet. - To kommuner angiver at have oplevet et fald i antallet af ledsageordninger. Den ene kommune forklarer faldet med, at Ankestyrelsen har præciseret/skærpet praksis. Den anden kommune oplyser, at ledsagebevillingerne løbende vurderes, og at en række borgere, som ikke havde anvendt de bevilgede ledsagetimer, ved henvendelse fra kommunen, frasagde sig ledsageordning fremover.

Anvendelsen af servicelovens § 98 (kontaktperson til døvblinde) og § 99 (om støtte- og kontaktperson til personer med sindslidelser, til personer med et stof- eller alkoholmisbrug og til personer med særlige sociale problemer) oplyses af de fleste kommuner at være uændret.<sup>15</sup>

---

<sup>15</sup> Det bemærkes for god ordens skyld, at kommentarerne fra en ikke ubetydelig del af kommunerne efterlader tvivl om, hvorvidt deres svar gælder udviklingen i anvendelsen af § 98 og

## Organisering af området

8 kommuner oplyser, at området – d.v.s. hjælp efter servicelovens §§97-99 – dækkes udelukkende via kommunens eget ledsagerkorps. Hertil kommer en række kommuner, som anvender ledsagerkorps i kombination med andre løsninger.

9 kommuner oplyser at have et samarbejde med Bruger og Hjælperformidlingen. Flere af disse kommuner angiver, at opgaven løses udelukkende via Bruger og Hjælperformidlingen.

Hovedparten af kommunerne løser opgaverne på dette område på baggrund af en konkret vurdering af borgerens situation og behov. 8 kommuner oplyser, at borgeren selv finder/vælger ledsager.

## Gennemsnitlig månedlig støtte

26 kommuner har besvaret spørgsmålet om gennemsnitlig månedlig støtte efter servicelovens § 97, § 98 og § 99, dog har ikke alle kommuner besvaret spørgsmålet efter alle tre bestemmelser.

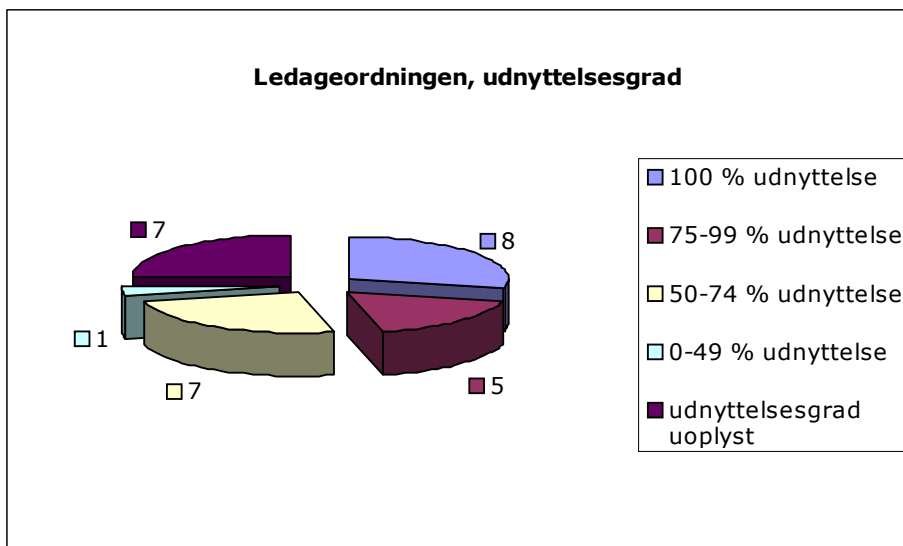
Kommunernes samlede gennemsnit (bevilget støtte) efter de tre bestemmelser er:

- efter § 97 – knap 15 timer/måned,
- efter § 98 – knap 16 timer/måned, og
- efter § 99 – godt 9 timer/måned.

## Udnyttelsesgrad

21 kommuner har svaret på spørgsmålet om udnyttelsesgraden i forhold til bevilgede ledsagetimer. 7 kommuner har ikke oplyst udnyttelsesgrad, for 1 kommunes vedkommende fordi ledsageordningen ikke benyttes i kommunen.

Svarene, som er illustreret i nedenstående figur, viser, at der for så vidt angår ledsagelse efter § 97 er 100%-udnyttelse i 8 kommuner.



§ 99, eller om svaret udelukkende gælder kommunens anvendelse af ledsageordningen efter servicelovens § 97.



For så vidt angår udnyttelsesgraden for § 98-ordningerne er der 15 reelle svar. Disse viser 100%-udnyttelse i 10 kommuner. I de øvrige 5 kommuner er udnyttelsesgraden på 62% og opefter.

Udnyttelsesgraden for så vidt angår § 99-ordningerne er oplyst af 12 kommuner. I 9 kommuner udnyttes bevillingerne fuldt ud, mens udnyttelsesgraden i resten af kommunerne ligger på 40% og opefter.

#### **Problemer med ledsageordningen**

22 kommuner oplever, at der ikke er problemer med ledsageordningen, hvorimod 6 kommuner oplyser, at de oplever problemer med ledsageordningen. Problemerne beskrives primært som et rekrutterings- og fastholdelsesproblem.

#### **Opsummering**

Det fremgår, at der er 100%-udnyttelse af ledsageordning efter §§ 97 og 98 i ca. 1/3 af kommunerne. Hvad angår ledsagelse efter § 99 er udnyttelsesgraden 100 % i 3/4 af kommunerne.

Langt de fleste kommuner oplyser, at de ikke har problemer med ordningen. De kommuner, der oplyser at de har problemer, nævner primært rekruttering og fastholdelse som årsager til problemerne.

#### **5.2.5 Dagtilbud**

Efter servicelovens § 103 skal kommunen tilbyde beskyttet beskæftigelse til personer under 65 år, som på grund af betydelig nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne eller særlige sociale problemer ikke kan opnå eller fastholde beskæftigelse på normale vilkår. Efter bestemmelsen kan kommunen i øvrigt tilbyde særligt tilrettelagte beskæftigelsesforløb til personer med særlige sociale problemer.

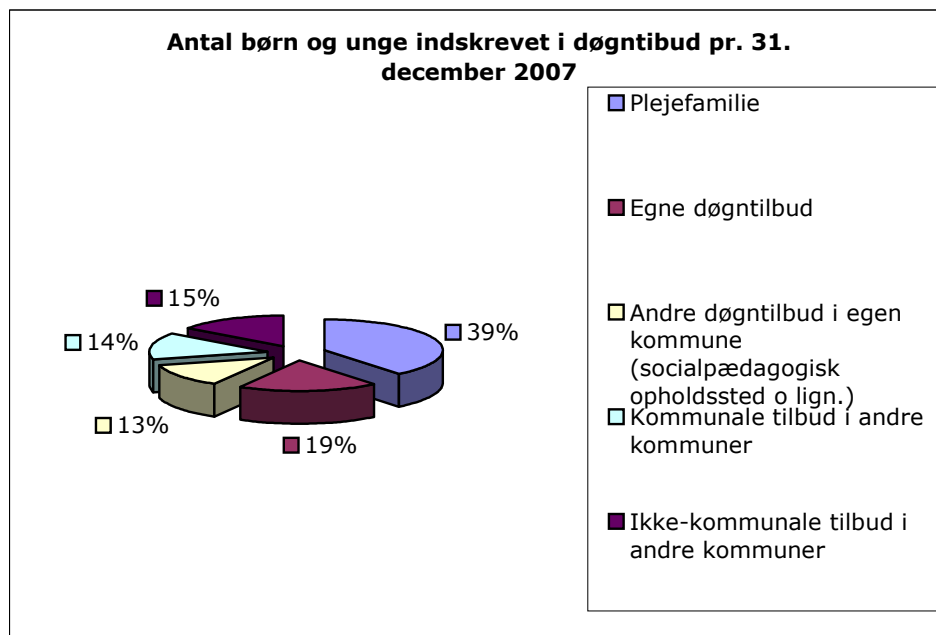
Efter § 104 skal kommunen tilbyde aktivitets- og samværstilbud til personer med betydelig nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne eller med særlige sociale problemer med henblik på opretholdelse eller forbedring af personlige færdigheder eller af livsvilkårene.

#### **CIAS**

I redegørelserne til udviklingsrådet er kommunerne blevet bedt om at beskrive udviklingen på dagtilbudsområdet med udgangspunkt i kommunens CIAS-tal. 25 kommuner har i deres redegørelser beskrevet udviklingen i brugen af dagtilbud.

Langt den overvejende del af kommunerne oplyser, at der ikke har været væsentlige ændringer på dagtilbudsområdet i 2007. – En kommune angiver at have haft en klar stigning i aktivitets- og samværstilbud.

23 kommuner har oplyst, hvor mange personer, der pr. 31. december 2007 var indskrevet i dagtilbud i egen kommune og i andre kommuner. – De afgivne svar viser, at godt 1/3 af de indskrevne personer var indskrevet i et dagtilbud i en anden kommune.



25 kommuner har svaret på, hvor mange personer, der pr. 31. december 2007, ventede på et dagtilbud i form af beskyttet beskæftigelse efter servicelovens § 103 eller et aktivitetstilbud efter § 104. - Af disse kommuner havde 16 kommuner hverken venteliste på tilbud efter § 103 eller efter § 104.

Samlet set ventede 9 personer på et tilbud efter § 103 og 50 personer på et tilbud efter § 104 ved udgangen af 2007. Én kommune tegnede sig for hovedparten af personerne på ventelisterne.

#### Gennemsnitlig ventetid

Af de 22 kommuner, som har oplyst den gennemsnitlige ventetid på et dagtilbud i 2007, oplyser mere end halvdelen, at de ikke har ventetid på tilbud om beskyttet beskæftigelse. 4 kommuner oplyser at have en ventetid på mellem 1 og 3 uger, og 4 kommuner oplyser at have en ventetid på 7 til 15 uger på disse tilbud.

Om den gennemsnitlige ventetid på aktivitetstilbud oplyser mere end halvdelen af kommunerne, at der ikke er ventetid på disse tilbud. 4 kommuner oplyser at have en gennemsnitlig ventetid på mellem 2 og 4 uger, i andre 4 kommuner var den gennemsnitlige ventetid mellem 8 og 15 uger. Én kommune angiver, at den gennemsnitlige ventetid på et tilbud efter § 104 var 78 uger.

#### Bemærkninger fra Region Hovedstaden

Regionsrådet oplyser, at der ikke er ventetid til de tilbud, der drives af Regionsrådet. Regionsrådet oplyser også, at der opleves stor efterspørgsel på tilbuddene, men at den hidtil er imødekommet ved fleksibel indskrivning.

Det fremgår, at langt den overvejende del af de samværstilbud, væresteder o. lign., der er i kommunerne, drives af kommunerne selv.

#### Fremtidig ændringer vedr. drift

Ingen kommuner har overvejet at overtage dagtilbud, væresteder o. lign. fra Regionsrådet i 2008. – Alle kommuner oplyser videre, at de ikke har bedt Regionsrådet om at overtage driften af tilbud, der i 2007 blev drevet af kommunen.

## Vi- densnetværk vedr. dagtil- bud

8 kommuner oplyser, at de slet ikke deltager i nogen vidensnetværk på dette område. Den største del af kommunerne oplyser dog at deltage i regionale og/eller lokale netværk vedrørende dagtilbud. Af svarene fra flere kommuner fremgår det, at kommunerne fortsat mødes i netværk som udspringer af de gamle amtskommunale netværk. Flere kommuner refererer således til et nordkommunenetværk og det gamle vestegnsnetværk.

Kun en kommune oplyser at deltage i et nationalt netværk.

## Opsumme- ring

Generelt oplyses det, at der ikke har været væsentlige ændringer på dagtilbudsområdet i 2007. Over halvdelen af kommunerne har ikke ventetid på tilbud om beskyttet beskæftigelse og aktivitetstilbud. Regionsrådet oplyser dog, at de oplever en stor efterspørgsel på tilbuddene. Denne efterspørgsel er hidtil imødekommet ved fleksibel indskrivning

### 5.2.6 Hjælpemidler, boligindretning og biler

Da denne del af udviklingsrådets redegørelse vedrører udviklingen inden for voksenområdet, skal det - for god ordens skyld - bemærkes, at servicelovens bestemmelser om støtte til hjælpemidler ( § 112), bil (§ 114) og boligindretning (§ 116) gælder både voksne og børn.

Efter servicelovens § 112 skal kommunen yde støtte til hjælpemidler til personer med varigt nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne, når hjælpemidlet i væsentlig grad kan afhjælpe de varige følger af den nedsatte funktionsevne, i væsentlig grad kan lette den daglige tilværelse i hjemmet, eller hvis det er nødvendigt for, at den pågældende kan udøve et erhverv.

Støtte til køb af bil skal efter servicelovens § 114 ydes personer med en varigt nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne, der i væsentlig grad forringer evnen til at færdes eller i væsentlig grad vanskeliggør muligheden for at opnå eller fastholde et arbejde eller gennemføre en uddannelse uden brug af bil.

Servicelovens § 116 beskriver, hvornår kommunen skal yde hjælp til indretning af bolig til personer med varigt nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne og mulighederne i de ganske særlige tilfælde, hvor en boligændring ikke er tilstrækkelig.

## CIAS

I redegørelserne til udviklingsrådet er kommunerne blevet bedt om at beskrive udviklingen på hjælpemiddelområdet med udgangspunkt i indberettede CIAS-tal. 26 kommuner har beskrevet hjælpemiddelområdet ud fra CIAS-indberetningerne, som dog alene vedrører bil- og boligindretningssager.

Med hensyn til **bil- og boligindretningssagerne** er hovedtendensen, at kommunerne i regionen enten har oplevet en svag stigning på begge områder, eller at de ikke har oplevet nogen udvikling inden for de to områder.

Kun nogle få kommuner angiver at have oplevet en stigning på enten bil- eller boligindretningsområdet. – Der er ingen af kommunerne, der oplyser at have haft et fald i tilgangen af sager.

Det bemærkes med hensyn til udviklingen på **hjælpemiddelområdet**, at 9 kommuner ikke har kommenteret konkret på udviklingen i kommunens bevillinger af hjælpemidler efter servicelovens § 112. Da kommunerne ikke indberetter tal vedrørende bevilling af hjælpemidler til CIAS, kan det ikke siges med sikkerhed, hvorvidt disse kommuners svar alene omhandler udviklingen i bevillingerne efter §§ 114 og 116.

Trods ovennævnte usikkerhedsmoment er der dog en tendens til, at regionens kommuner enten angiver at hjælpemiddelområdet er uændret, eller at man har oplevet en stigning i antallet af sager og bevillinger.

Tre kommuner oplyser, at der har været en særlig markant stigning i bevilling af høreapparater og diabeteshjælpemidler.

#### **Drift af tilbud**

Der er som før kommunalreformen tre hjælpemiddelcentraler i regionen, hvorfra der ydes specialrådgivning på hjælpemiddelområdet til kommunerne i regionen. Hjælpemiddelcentralerne drives nu af de tre kommuner, som de er beliggende i, det vil sige af henholdsvis Frederiksberg, København og Rødovre Kommune.

Regionens kommuner har i stor udstrækning selv etableret hjælpemiddeldepoter, hvorfra administration af udlån af hjælpemidler foregår, og hvor tilpasning og reparation af hjælpemidler kan foretages.

På hovedstadsregionens kommunikationscentre, der tidligere var drevet af amtet og som i dag drives af regionen, kan regionens kommuner fortsat købe sig til specialrådgivning, udredning, afprøvning, instruktion og opfølgning i sager vedrørende særlige tekniske hjælpemidler, bl.a. synstekniske og høretekniske hjælpemidler. – Ydelser, priser m.m. aftales mellem Regionsrådet og kommunerne i forbindelse med rammeaftalen.

#### **Bemærkninger fra Regionen Hovedstaden**

Regionen udtrykker bekymring for, at tidligere amtslige ydelser glemmes af kommunerne. Dette skyldes, at kommunikationscentrene forud for kommunalreformen var 100 % finansieret af amterne og i 2007 blev finansieret af abonnementsordninger med kommunerne. Dette har, ifølge regionen, betydet, at kommunerne ikke har haft tilstrækkeligt kendskab til indhold, omfang og udgifter.

#### **Tværkommunale samarbejder**

Ca. 2/3 af regionens kommuner indgår eller planlægger at indgå i tværkommunale samarbejder inden for hjælpemiddelområdet. Særligt samarbejdes der omkring udbud og indkøbsaftaler. - To kommuner oplyser at være ved at etablere et nyt fælles depot, som vil kunne tages i brug medio 2008.

Ca. 1/3 af regionens kommuner oplyser, at de hverken indgår eller planlægger at indgå i nogen former for tværkommunale samarbejder på hjælpemiddelområdet.

#### **Vidensnetværk vedr. hjælpemidler, m.m.**

26 kommuner oplyser at deltage i ét eller flere vidensnetværk vedrørende hjælpemidler, bil- og boligindretningssager. Én kommune angiver ikke at deltage i nogen netværk på området.

Der synes at være en tendens til størst deltagelse i netværkssammenhæng på regionalt og lokalt plan. Henholdsvis 21 og 17 kommuner angiver at deltage i sådanne netværk om emner som kropsbårne hjælpemidler, tekniske hjælpemidler, hjælpe-

midler til børn, biler, boligændringer. - De regionale vidensnetværk kommunerne oplyser at deltage i, er primært erfa-grupper under Hjælpe-middelcentralen. De lokale netværk beskrives som såvel interne netværk i egen kommune, som netværk med andre kommuner i nærområdet. Flere kommuner oplyser således, at de også på dette område fortsat mødes i et nordkommunenetværk og et vestegnskommunenetværk, det vil sige i netværk fra før kommunalreformen.

8 kommuner oplyser at deltage i nationale vidensnetværk på hjælpemiddelområdet. Primært nævnes deltagelse i netværk omkring tryksår og biler i Hjælpe-middelinsti-tut-regi.

### Opsumme-ring

Cirka 1/3 af kommunerne oplyser, at de har oplevet en stigning i antallet sager på hjælpemiddelområdet, mens et tilsvarende antal kommuner oplyser, at antallet af sager er uændret.

## 6. Udviklingen inden for specialundervisningsområdet

På specialundervisningsområdet følges udviklingen efter folkeskoleloven, lov om specialundervisning for voksne og lov om uddannelse til unge med særlige behov. Specialundervisningsområdet omfatter nedenstående:

### Almindelig specialundervisning

#### Op til 12 ti-mers støtte ugentligt

Almindelig specialundervisning gives efter folkeskoleloven og kan udgøre op til 12 timers støtte ugentligt, der enten består af ekstra lærerkræfter eller af socialpædagogisk bistand. Det er den enkelte folkeskoleleder der bevilliger støtten, og beslutter om forløbet skal ske i særlige specialundervisningstimer eller ved ekstra lærer/pædagog i klassen. Der kan alene klages til kommunalbestyrelsen over tilbudet.

### Specialundervisning i den overvejende del af undervisningstiden (støtte i mere end 12 timer ugentligt)

#### Mere end 12 timers støtte ugentligt

Til specialundervisning i den overvejende del af undervisningstiden foregår visitationen centralt, og støtten udgør mere end 12 timer ugentligt. Støtten kan ske som enkeltintegrerede forløb, som undervisning i specialklasser eller på specialskoler (der tidligere henhørte under amterne). For alle elever er der klageadgang til Klagenævnet for Vidtgående specialundervisning.

### Undervisning af voksne med behov for specialundervisning

#### Undervisning ift. begrænsning af virkninger af funktionsnedsættelse

Specialundervisning for voksne er tilbud, der er målrettet personer, der som følge af fysisk eller psykisk funktionsnedsættelse har behov for særlig tilrettelagt undervisning og rådgivning. Undervisningen har til formål at afhjælpe eller begrænse virkningerne af funktionsnedsættelsen.

Eksempler på specialundervisning for voksne kan være specialundervisning, der tager sigte på at afhjælpe eller begrænse virkningerne af deltagerens funktionsned-

sættelse gennem målrettet kompenserende undervisning, der er tilpasset den enkelte deltagers forudsætninger, færdigheder og behov.

### Specialpædagogisk bistand

Ligeledes kan der ydes specialpædagogisk bistand, der er nødvendig i forhold til deltagerens udbytte af tilbuddet, herunder rådgivning og vejledning af deltageren.

Der kan – også for så vidt angår disse tilbud - klages til Klagenævnet for vidtgående specialundervisning.

Specialundervisning til voksne ordblinde er overgået til staten, der tilbyder denne i VUC-regi.

### Uddannelse af unge med særlige behov

Amtsrådene har tidligere haft til opgave at give tilbud om et uddannelsesforløb for unge udviklingshæmmede og andre unge med særlige behov.

Efter 1. august 2007 blev opgaven fastlagt som en ret for alle unge med særlige behov, til et 3-årigt uddannelsesprogram, der sammensættes individuelt.

### Målgruppen

Målgruppen er udviklingshæmmede og andre unge med særlige behov, eksempelvis autister, unge med psykiske lidelser, unge med erhvervet hjerneskade og sentudviklede.

Tilbuddet er alene for de unge, der ikke har mulighed for at gennemføre en anden ungdomsuddannelse med specialpædagogisk støtte. Uddannelsen fastlægges i en individuel uddannelsesplan, hvor tilbuddet beskrives. Det kan bestå af elementer fra daghøjskoler, efterskoler, husholdningsskoler, erhvervsskoler, værksteder, praktikophold osv.

Formålet er, at den unge skal få en så selvstændig voksertilværelse som muligt.

Tilbuddet kan påklages til Klagenævnet for Vidtgående Specialundervisning.

### 6.1 Konklusion og rådets anbefalinger

På **førskoleområdet** bemærkes det, at undervisningen af børn med en kombination af sprog- og talevanskeligheder udgjorde ca. halvdelen af de førskolebørn, der modtog tilbud efter folkeskoleloven. Langt størstedelen af kommunerne har ikke foretaget eller planlagt ændringer inden for området i 2007.

Kommunerne udfører i høj grad opgaven på området i samarbejde med andre kommuner.

På området for **almindelig specialundervisning**, har antallet af elever været stabilt. Ca. halvdelen af kommunerne har planlagt eller gennemført ændringer på området i 2007. Der udtrykkes en fokus på øget grad af enkeltintegration og inklusion i folkeskolen.

På området for **specialundervisning i den overvejende del af undervisningstiden**

har antallet af elever ligeledes været stabilt i 2007. En stor del af kommunerne har planlagt eller gennemført ændringer, især er der fokus på opkvalificering og udbygning af egne tilbud, udbygning i samarbejde med andre kommuner samt sammenlægning og centralisering af tilbud.

På **voksenområdet** udgør undervisning til voksne med hørevanskeligheder, talestemme- og sprogsvækkigheder langt størstedelen af det samlede antal deltagere. Kun få kommuner har planlagt eller gennemført ændringer på området. Kommunerne har især fokus på central visitation og helhed og sammenhæng i visitationen.

17 af kommunerne i hovedstadsregionen har visiteret unge til tilbud i henhold til **lov om ungdomsuddannelser for unge med særlige behov**. Området er præget af, at der er tale om ny lovgivning, som mange af kommunerne endnu ikke har dannet sig klare erfaringer med. Der er fokus på tilrettelæggelsen og koordineringen af visitationen.

**Udviklingsrådet anbefaler**, at der arbejdes på, at udviklingsrådets datagrundlag på dette område forbedres, således at en kvalificeret drøftelse af udviklingen på specialundervisningsområdet kan finde sted.

## 6.2 Beskrivelse og analyse af udviklingen

Konklusionerne på specialundervisningsområdet i hovedstadsregionen er baseret på 28 besvarelser.

Redegørelserne er derudover præget af, at der desværre har været anvendt nogle upræcise afgrænsninger i sekretariaternes skabelon på området. Det betyder, at ikke alle kommuner har fulgt de samme afgrænsninger i besvarelserne. F.eks. har begrebet 'vidtgående specialundervisning' været brugt i skabelonen, selv om begrebet ikke anvendes i folkeskoleloven længere. Dette betyder, at nogle af konklusionerne må tages med væsentlige forbehold.

I hovedstadsregionen har kommunerne besluttet, at det mellemkommunale samarbejde om specialundervisning lægges i faste rammer. Kommunerne indgår således i et netværkssamarbejde<sup>16</sup>. Målet er, at netværkene skal have en sådan bæredygtighed, at kommunerne kan få dækket 80-90 % af deres forsyningsforpligtelse i net-

---

<sup>16</sup> Der er dannet 8 netværk i hovedstadsregionen. Netværkene består af følgende kommuner:

9. Helsingør, Fredensborg og Hørsholm
10. Halsnæs, Hillerød, Frederikssund og Gribskov
11. Allerød, Furesø og Egedal
12. Gentofte, Lyngby-Taarbæk og Rudersdal
13. Gladsaxe, Herlev, Ballerup og Frederiksberg
14. Høje-Tåstrup, Albertslund, Glostrup, Rødovre, Ishøj/Vallensbæk, Brøndby, Hvidovre og Tårnby/Dragør
15. Bornholm
16. København.

værket i løbet af 2-4 år. Samarbejdet koordineres af Den Koordinerende Funktion for Specialundervisning (KFS)<sup>17</sup>.

### 6.2.1 Specialpædagogisk bistand til førskolebørn

Ifølge folkeskolelovens § 20, stk. 2 påhviler det kommunalbestyrelserne at sørge for specialpædagogisk bistand til børn, der endnu ikke er påbegyndt skolegang.

Nedenfor ses en oversigt over antallet af førskolebørn, der modtog tilbud efter denne bestemmelse i hovedstadsregionen pr. 1. januar 2007.

Skema 1

#### Antal af førskolebørn, der modtog tilbud efter folkeskoleloven

Talevanskeligheder	Sprogvanskeligheder	Kombination af sprog- og talevanskeligheder	Andet	
1290	657	2843	850	5.640

I hovedstadsregionen har kommunerne oplyst, at der gives specialundervisning til 5.640 førskolebørn i alt.

Som det fremgår af tabellen er der flest førskolebørn (2.843) i tilbud, der henvender sig til en kombination af sprog- og talevanskeligheder. Der er dog den forskel, at nogle kommuner har lavet en opdeling på de forskellige tilbud, mens andre ikke har registeret en sådan opdeling, men i stedet behandlet tilbuddene under ét.

Med kommunalreformen fik kommunerne det fulde ansvar for specialundervisningstilbuddene – også på førskoleområdet. Der har derfor været en del fokus på, i hvilket regi kommunerne ville lægge tilbuddene.

Skema 2

#### Hvor tilbyder kommunen denne særlige indsats?

Udelukkende i egen kommune	5	18%
I egen kommune sammen med andre tilbud i andre kommuner	19	68%
Udelukkende i andre kommuner	0	0%
Andet	4	14%

Kommunerne tilbyder primært indsatsen i egen kommune sammen med andre tilbud i andre kommuner. Kun 5 kommuner svarer, at de udelukkende tilbyder indsatsen i egen kommune, og ingen af kommunerne i hovedstadsregionen svarer, at de udelukkende bruger tilbud i andre kommuner.

De kommuner, der har svaret "andet" oplyser, at de bruger tale- og høreinstitutter samt Kommunikationscentret.

<sup>17</sup> Kilde: Sammenfatning af det mellemkommunale samarbejde på specialundervisningsområdet i Hovedstadsregionen for skoleåret 2007/2008 til 2010/11, s. 4, udarbejdet af KFS.



### Planlagte eller gennemførte ændringer

21 kommuner i hovedstadsregionen svarer, at de ikke har planlagt eller gennemført ændringer inden for et eller flere af førskoleområderne. 7 kommuner har planlagt eller gennemført ændringer inden for området. De beskrevne ændringer er primært etablering af nye tilbud, herunder blandt andet for at imødegå det lovpligtige ansvar for, at alle 3-årige børn i kommunen får tilbudt en sprogvurdering. En enkelt kommune nævner initiativ til en yderligere afdækning af, hvorvidt der fremadrettet kan løses flere opgaver i det mellemkommunale netværk.

### Opsummering

På **førskoleområdet** bemærkes det, at undervisningen af børn med en kombination af sprog- og talevanskeligheder udgør ca. halvdelen af de førskolebørn, der modtog tilbud efter folkeskoleloven. Langt størstedelen af kommunerne har ikke foretaget eller planlagt ændringer inden for området i 2007.

Kommunerne udfører i høj grad opgaven på området i samarbejde med andre kommuner.

#### 6.2.2 Almindelig specialundervisning

Den almindelige specialundervisning foregår på de fleste folkeskoler, og ansvaret for ressourceforbruget og tilrettelæggelsen af denne del af specialundervisningen ligger typisk hos den enkelte skole. Denne type af specialundervisning kan maksimalt udgøre 12 timers støtte ugentlig. Der kan ikke klages over afgørelser vedrørende den almindelige specialundervisning til Klagenævnet for Vidtgående specialundervisning.

I hovedstadsregionen har 17 kommuner angivet hvor mange elever, der modtog almindelig specialundervisning i deres kommune i 2007.

#### Skema 3

#### Hvor mange elever modtog almindelig specialundervisning?

Kommune	Pr. 1. januar 2007	Pr. 5. september 2007
Herlev	283	267
Halsnæs	85	
Glostrup	60	60
Ishøj	105	105
Egedal	612	612
Gladsaxe	199	199
Dragør	19	22
Frederiksberg	480	520
Hillerød	106	106
Helsingør	369	380
Fredensborg	274	297
Gribskov		101
Ballerup	534	519
Bornholm	166	166
Allerød	280	280
Rudersdal	48	48
Frederikssund	302	295
<b>I alt</b>	<b>3.922</b>	<b>3.977</b>

Som det fremgår af skemaet, er det sket en meget lille stigning i antallet af elever, der modtager almindelig specialundervisning fra skoleåret 2006/2007 til skoleåret 2007/2008<sup>18</sup>.

### Ændringer på folkeskoleområdet

Knap halvdelen af kommunerne i hovedstadsregionen har planlagt eller gennemført ændringer inden for specialundervisning på folkeskoleområdet i 2007. De kommuner, der planlægger eller har gennemført ændringer beskriver følgende typer af tiltag:

- ekstra ressourcer afsat til en øget grad af enkeltintegration/inklusion i folkeskolen
- udskillelse af bestemte grupper til særlige tilbud (Asperger og ADHD)
- udvidelse af eksisterende tilbud/etablering af nye tilbud
- indkøb af nye hjælpemidler.

### Opsummering

På området for **almindelig specialundervisning**, har antallet af elever været stabilt. Ca. halvdelen af kommunerne har planlagt eller gennemført ændringer på området i 2007. Der udtrykkes en fokus på øget grad af enkeltintegration og inklusion i folkeskolen.

#### 6.2.3 Specialundervisning i den overvejende del af undervisningstiden

Specialundervisning i den overvejende del af undervisningstiden gives til de elever, der har brug for støtte, der ligger ud over den støtte, der kan rummes inden for den almindelige specialundervisning.

Nedenfor ses en oversigt over antallet af elever, der modtog specialundervisning i den overvejende del af undervisningstiden i hovedstadsregionen.

Skema 4

Antal af elever med specialundervisning i den overvejende del af undervisningstiden

	Specialskoler inkl. Lands- og landsdækkende	Specialklasser	Egne tilbud	Opholdsteder og dagbehandlingstilbud
Pr. 1. januar 2007	2040	1535	2146	816
Pr. 5. september 2007	1894	1544	2219	833

<sup>18</sup> Disse tal skal dog læses med forbehold, i det en del kommuner forklarer, at de ikke opgør antallet af elever, der modtager almindelig specialundervisning eller, hvor mange undervisningstimer eleverne modtager i gennemsnit. Dette skyldes, at midlerne til den almindelige specialundervisning er lagt ud til skolerne og forvaltes decentralt. Andre kommuner skriver, at de kun har opgjort det, som antallet af elever i specialklasser, eller at de ikke har mulighed for at indføre de korrekte tal, da det ikke har været muligt at sondre mellem specialklasser og enkeltdefinerede elever.

## Antallet af elever

Som det fremgår af tabellen, er det opgjorte antal af elever stabilt over perioden. Med hensyn til elever på specialskole er der dog tilsyneladende et lille fald i antallet af elever i løbet af perioden. Det er dog vanskeligt at sige entydigt noget om udviklingen fra skoleåret 2006/2007 til skoleåret 2007/2008, da flere kommuner ikke har indberettet tallene for januar<sup>19</sup>.

## Forventet udvikling

Kommunerne har i redegørelserne kort beskrevet den forventede udvikling for den udvidede specialundervisning inden for forskellige typer af pladser. Det generelle billede er, at størstedelen af kommunerne forventer en nogenlunde konstant brug af pladser. Med hensyn til **specialskoler** beskriver 11 kommuner, at de forventer at bruge nogenlunde det samme antal pladser som hidtil, dvs. en konstant udvikling. 4 kommuner beskriver en svag stigning, mens 3 kommuner forventer et mindre behov fremover. Af de 4 kommuner, der forventer en stigning beskriver 2, at den forventede stigning skyldes stigning i behovet for tilbud inden for autisme og ADHD.

11 kommuner i hovedstadsregionen forventer ingen ændring inden for den udvidede specialundervisning i **specialklasser**, mens 8 beskriver en forventet stigning, heraf beskriver enkelte kommuner, at de forventer at udvide antallet af pladser i specialklasser som følge af samarbejdet i de mellemkommunale netværk<sup>20</sup>.

7 kommuner beskriver, at de forventer en stigning i anvendelsen af **egne tilbud**, mens 8 kommuner ikke forventer nogen ændring. En enkelt kommune forklarer, at de forventer, at arbejdet med en højere grad af inklusion i normalundervisningen bør medføre et mindre behov for egne tilbud.

Med hensyn til anvendelsen af **opholdssteder** og **dagbehandlingstilbud** forventer 8 kommuner ingen ændring på området, mens 4 kommuner forventer en stigning i anvendelsen af pladser. 3 kommuner forventer færre elever i disse tilbud. En enkelt kommune beskriver, at de i stigende grad finder det svært at finde folkeskoletilbud til anbragte børn.

## Planlagte eller gennemførte ændringer i 2007

18 kommuner har planlagt eller gennemført ændringer inden for området udvidet specialundervisning. De planlagte og gennemførte ændringer, som nævnes af kommunerne er primært:

- opkvalificering og udbygning af egne tilbud, herunder udbygning i samarbejde med de andre kommuner i de kommunale netværkssamarbejde, samt
- sammenlægning/centralisering af tilbud.

## Opsummering

På området for **specialundervisning i den overvejende del af undervisningstiden** har antallet af elever ligeledes været stabilt i 2007. En stor del af kommunerne har planlagt eller gennemført ændringer, især er der fokus på opkvalificering og udbygning af egne tilbud, udbygning i samarbejde med andre kommuner samt sammenlægning og centralisering af tilbud.

<sup>19</sup> Det fremgår derudover af en af de kommunale redegørelser, at kommunen har fundet det umuligt, at besvare spørgsmålet, da "(...)kategorierne ikke er gensidigt udelukkende (bevæger sig samtidigt på to parametre "art af tilbud" og "ejerforhold") F.eks. er det svært at placere kommunens egne specialklasser"

<sup>20</sup> Samarbejdet, der henvises til, foregår i KFS regi.

## 6.2.4 Undervisning af voksne med behov for specialundervisning

Med kommunalreformen blev myndighedsansvaret for specialundervisning til voksne med en fysisk eller psykisk funktionsnedsættelse placeret hos kommunerne (tilbud til ordblinde er placeret i VUC).

Kommunerne har i deres redegørelser angivet antallet af deltagere i de forskellige tilbudstyper.

Skema 5

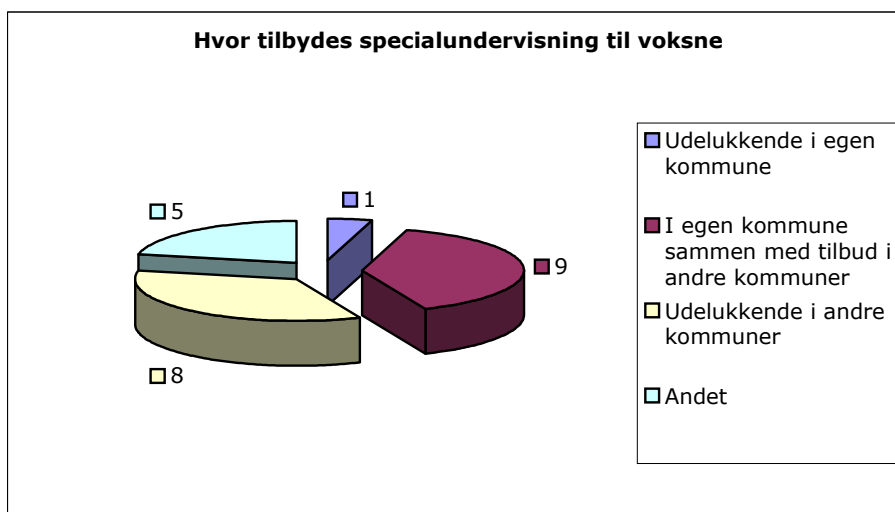
Antallet af deltagere i de forskellige tilbudstyper

	Pr. 1. januar 2007	Pr. 5. september 2007
Læse- og stavevanskeligheder	13	96
Bevægelsesvanskeligheder	5	91
Synsvanskeligheder	410	1280
Hørevanskeligheder	2911	6239
Tale-, stemme- og sprogvanskeligheder	1502	1776
Sindslidende	159	305
Generelle vanskeligheder	80	114
Sent erhvervet hjerneskade	239	461
Udviklingsforstyrrelser	205	292
Andet	138	310

Som det ses af tabellen er der flest deltagere i tilbuddene til voksne med hørevanskeligheder, samt tale- stemme og sprogvanskeligheder og færrest deltagere i tilbuddene til voksne med bevægelsesvanskeligheder og læse- og stavevanskeligheder. Det ser ud som om, at der er sket en markant stigning i antallet af deltagere i alle typer tilbud fra i perioden fra den 1. januar 2007 til den 5. september 2007. Denne forskel kan dog forklares med, at der er en del kommuner, der kun har opgjort antallet af deltagere pr. 5. september 2007. Det er derfor ikke muligt – på grundlag af disse oplysninger – at fastslå, om der er sket en reel ændring i antallet af deltagere i de forskellige tilbudstyper i løbet af 2007.

Nogle kommuner beskriver, at det ikke har været muligt at opgøre antallet af deltagere inden for de enkelte områder, da det er overdraget til eksterne leverandører, herunder kommunikationscentrene.

Kategorien 'andet' indeholder efter kommunernes oplysninger tilbud såsom IT-hjælp til handicappede, hjælp til udviklingshæmmede, autister, demente og unge med sociale og adfærdsmæssige problemer.



### Hvor tilbydes specialundervisning

9 kommuner angiver, at specialundervisning efter lov om specialundervisning til voksne tilbydes i egen kommune sammen med tilbud i andre kommuner. 8 kommuner oplyser, at de udelukkende benytter sig af tilbud i andre kommuner, mens kun en enkelt kommune udelukkende tilbyder denne type specialundervisning i egen kommune. Enkelte kommuner har svaret, at de tilbyder specialundervisning i samarbejde med regionen samt private udbydere.

### Planlagte/gennemførte ændringer

7 kommuner beskriver, at de har planlagt eller gennemført ændringer inden for området i 2007. Blandt de beskrevne ændringer er der flere kommuner, der nævner, at de har gennemført en mere central visitation gennem samarbejde med regionen og eventuelle kommunikationscentre.

### Opsummering

På **voksenområdet** udgør undervisning til voksne med hørevanskeligheder, talestemme- og sprogvanskeligheder langt størstedelen af det samlede antal deltagere. Kun få kommuner har planlagt eller gennemført ændringer på området. Kommunerne har især fokus på central visitation og helhed og sammenhæng i visitationen.

### 6.2.5 Ungdomsuddannelse for unge med særlige behov

Med skoleåret 2007/2008 trådte lov om ungdomsuddannelse for unge med særlige behov i kraft. Loven giver unge med særlige behov ret til 3 års ungdomsuddannelse.

#### Skema 6

#### Antal elever, der modtager undervisning efter lov om ungdomsuddannelser for unge med særlige behov pr. 5. september

	I egen kommune	Visiteret til tilbud i anden kommune
<b>I alt</b>	<b>155</b>	<b>95</b>

Som det ses er der, efter det oplyste, samlet set visiteret flest unge til tilbud i egen kommune, nemlig 155 elever. Det fremgår dog, at en kommune alene står for 125 af disse elever. Herudover har kun få kommuner elever, der modtager undervisning efter lov om ungdomsuddannelse for unge med særlige behov i egen kommune. De fleste kommuner har 2-12 elever visiteret i tilbud i en anden kommune.

### Forventet udvikling

16 kommuner oplyser, at de forventer en øget tilgang af elever fra skoleåret 2007-2008 til skoleåret 2008-2009 på ungdomsuddannelsen i tilbud i egen kommune. 5 kommuner forventer uændret tilgang, mens en enkelt kommune forventer et fald i tilgangen af elever. Med hensyn til udviklingen i elevtallet for unge, som er visiteret til uddannelses tilbud i andre kommuner efter samme lov, forventer 19 kommuner en øget tilgang, mens 3 forventer uændret tilgang. Ingen kommuner forventer et fald i antallet af elever i tilbud, som kommunen visiterer til i andre kommuner. Mange af kommunerne bemærker, at der er tale om ny lovgivning, som endnu ikke er fuldt implementeret, og det er derfor ikke muligt endnu at give et præcist billede af den forventede udvikling på området.

### Praktikophold

Som led i ungdomsuddannelsen skal de unge tilbydes et praktikophold. 5 kommuner svarer, at de fortrinsvist benytter sig af beskæftigelses- og dagtilbud til voksne. 2 kommuner svarer, at de fortrinsvist benytter henholdsvis revalideringsinstitutioner og beskyttet beskæftigelse. Andre 2 kommuner anvender fortrinsvist praktikophold i offentlige institutioner, mens en enkelt kommune oplyser, at de fortrinsvist benytter private virksomheder. 7 kommuner bemærker, at erfaringsgrundlaget endnu er for lille til, at kommunen kan vurdere, hvilken type af praktikophold kommunen anvender.

### Samtidigt i døgnophold

Kommunerne har i deres redegørelser angivet, hvor mange unge, som samtidigt med at være elever på ungdomsuddannelsen er indskrevet i døgntilbud. I hovedstadsregionen er der – efter det oplyste – i alt 27 unge i døgntilbud samtidigt med at de modtager tilbud om uddannelse efter lov om ungdomsuddannelse for unge med særlige behov. Heraf er 19 unge i døgnophold i anden kommune end hjemkommunen, og 8 unge, som er i døgntilbud i egen kommune.

### Planlagte eller gennemførte ændringer

15 af hovedstadsregionens kommuner svarer, at de ikke har planlagt eller gennemført ændringer inden for området ungdomsuddannelser til unge med særlige behov. Kommunerne bemærker, at dette skyldes, at der er tale om en ny lov, og kommunerne derfor ikke har gjort sig nogen erfaringer endnu.

8 kommuner anfører, at de har planlagt eller gennemført ændringer på området i 2007. De ændringer kommunerne nævner er primært knyttet til implementeringen af lovgivningen, herunder oprettelse af visitationsprocedurer, og bærer således præg af, at lovgivningen er ny.

### Afklaringsforløb

Ifølge loven skal ungdomsuddannelsen indledes med et afklaringsforløb på op til 12 uger. Afklaringsforløbet skal afdække den unges ønsker og muligheder, herunder for fremtidig uddannelse og beskæftigelse. Størstedelen af de kommuner, der har angivet længden af afklaringsforløbet oplyser, at de indleder uddannelsen med et afklaringsforløb på 12 uger.

### Øvrige bemærkninger

En kommune oplyser, at de ikke har mulighed for at udnytte andre kommuners tilbud på grund af kommunens særlige beliggenhed. Det er derfor nødvendigt at tilpasse kommunens egne tilbud til den børne- og ungegruppe, der har særlige behov.

En anden kommune beskriver, at de forventer et kvalitetsløft i forhold til de unge, i det uddannelsen vil give de unge flere valgmuligheder i forhold til fremtidig beskæf-

tigelse. Kommunen skal dermed også tænke mere fremadrettet og blandt andet inddrage det ordinære arbejdsmarked.

Region Hovedstaden udtrykker i sin redegørelse en bekymring for tilgangen af brugere til de ydelser, der leveres af regionens kommunikationscentre. Ifølge regionen skyldes dette, at kommunikationscentrene forud for kommunalreformen var 100 % finansieret af amterne og i 2007 blev finansieret af abonnementsordninger, hvilket har betydet, at kommunerne ikke har fået et tilstrækkeligt kendskab til indhold, omfang og udgifter.

## Opsummering

17 af kommunerne i hovedstadsregionen har visiteret unge til tilbud i henhold til **lov om ungdomsuddannelser for unge med særlige behov**. Området er præget af, at der er tale om ny lovgivning, som mange af kommunerne endnu ikke har dannet sig klare erfaringer med. Der er fokus på tilrettelæggelsen og koordineringen af visitationen.

## 7. Særlige temaer

### Særlige temaer

Velfærdsministeriet har bedt udviklingsrådene om at have særlig fokus på udviklingen i tilbudsmønstret til børn, unge og voksne med fysisk eller psykisk funktionsnedsættelse, samt udslusning fra forsorgshjem. Udviklingsrådet for Region Hovedstaden har ikke fundet grundlag for at sætte fokus på andre områder.

### Særligt tema I

Udviklingsrådet skal beskrive og vurdere i hvilket omfang, der er sket ændringer i tilbudsmønstret i 2007 til børn, unge og voksne med fysisk eller psykisk funktionsnedsættelse, og hvilken betydning eventuelle ændringer har for indsatsen for de omfattede målgrupper.

### Særligt tema II

Udviklingsrådet skal videre beskrive og vurdere indsatsen for at udsluse borgere fra forsorgshjem.

Temaerne er en del af denne redegørelse. Udviklingsrådene har ikke gennemført særlige undersøgelser vedrørende temaerne, men den enkelte kommunalbestyrelse og regionsrådet er blevet anmodet om at have et særligt fokus på temaerne.

Det særlige tema vedrørende ændringer i tilbudsmønstret i 2007 til børn, unge og voksne med fysisk eller psykisk funktionsnedsættelse er indarbejdet i de spørgsmål, som udviklingsrådene har bedt kommuner og regioner tage udgangspunkt i ved udarbejdelse af redegørelsen.

Med hensyn til det særlige tema vedrørende beskrivelse og vurdering af indsatsen for at udsluse borgere fra forsorgshjem, har udviklingsrådene bedt kommunerne om at bidrage med en række særskilte oplysninger.

### 7.1.1 Udviklingsrådets konklusion vedr. tema I

Med hensyn ændringer i tilbudsmønstret i 2007 til børn, unge og voksne med fysisk eller psykisk funktionsnedsættelse, kan det konkluderes, at der ikke er sket væsentlige ændringer hverken i tilbuddenes socialfaglige indhold eller i visitationspraksis. Region Hovedstaden anfører dog, at strukturændringen i sig selv med det øgede antal driftsherrer giver anledning til ændret visitationspraksis.

Regionen konstaterer, at efterspørgslen efter de regionale døgntilbud til børn og unge fortsat er stor.

### 7.1.2 Beskrivelse og analyse af udviklingen på området

Udviklingsrådet skal beskrive og vurdere i hvilket omfang, der er sket ændringer i tilbudsmønstret i 2007 til børn, unge og voksne med fysisk eller psykisk funktionsnedsættelse, og hvilken betydning eventuelle ændringer har for indsatsen for de omfattede målgrupper.

Det fremgår af kommunernes og regionens redegørelser, at der ikke er sket væsentlige ændringer hverken i tilbuddenes socialfaglige indhold eller i visitationspraksis. Region anfører dog, at hvor der tidligere var én indgang til de specialiserede tilbud til både børn og voksne, er der nu 30 driftsherrer, og at dette i sig selv giver anledning til ændret visitationspraksis.

En kommune angiver, at der er sket en stigning af børn og unge med kontakthæmningsdiagnoser, såsom ADHD, OCD o.s.v.

En kommune etablerer i 2008 et nyt døgntilbud, hvor målgruppen er børn med autismspekterforstyrrelse, multihandicappede og hjerneskadede. Desuden vil kommunen etablere botilbudspladser/bofællesskaber efter servicelovens § 107. Tilbudene er hovedsageligt til kommunens egne borgere på venteliste.

#### Bemærkninger fra Region Hovedsta-

Regionen konstaterer, at overordnet er efterspørgslen efter de regionale døgntilbud til børn og unge stor, og selv om der er oprettet 4 nye "ventetids foranstaltninger" er der fortsat en venteliste på 10 personer.

### 7.2.1. Udviklingsrådet konklusion og anbefalinger vedr. tema II

Et hovedproblem i forhold til udslusning fra forsorgshjem er, at kommunerne først meget sent får kendskab til, at en borger er optaget på et forsorgshjem.

Det anbefales derfor, at der arbejdes målrettet på at få formaliseret samarbejdet mellem kommunerne og forsorgshjemene, så forsorgshjemene bliver bevidste om deres rolle og ansvar for, at kommunerne får påbegyndt planlægningen af et udslusningsforløb.

I øvrigt skal Udviklingsrådet påpege vigtigheden af, at udslusning fra forsorgshjem ikke er gjort med, at der findes en bolig til borgeren. Da der i mange tilfælde også er



tale problemer i form af misbrug eller psykisk sygdom, er det vigtigt, at kommunerne udarbejder en handleplan for den enkelte borger og følger op på den.

### 7.2.2 Beskrivelse og analyse vedr. udslusning fra forsorgshjem

Generelt beskriver kommunerne, at arbejdet med at tilrettelægge en ordentlig udslusning for den enkelte borger på forsorgshjem besværliggøres af, at det er det enkelte forsorgshjem, der visiterer borgeren, og at kommunerne ofte først får kendskab til borgerens ophold, når en regning modtages fra forsorgshjemmet.

Flere kommuner efterlyser derfor et formaliseret samarbejde med forsorgshjemmene, således at kommunerne får besked, så snart en borger er flyttet ind. Herved ønsker kommunerne at opnå, at en koordineret indsats kan iværksættes straks, så opholdet på forsorgshjemmet ikke bliver længere end nødvendigt, og relevante tiltag vedrørende tiden efter opholdet på forsorgshjemmet kan forberedes.

Det fremgår af de modtagne svar, at nogle kommuner i regionen allerede har et mere formaliseret samarbejde med forsorgshjemmene, og således allerede har fokus på udslusningsproblematikker.

Det bemærkes af nogle kommuner, at udslusning af borgere fra forsorgshjem i en del tilfælde vanskeliggøres af misbrugsproblemer og psykisk sygdom, hvilket gør disse borgere svære at placere i egen bolig. Endvidere kan der være problemer forbundet med at finde en bolig, som borgeren har råd til.

## 8. Fokusområder – opsamling

Kommunerne har på nuværende tidspunkt pligt til at indberette data til flere forskellige instanser inden for samme område. I forhold til **samarbejdet mellem kommunerne og regionen** anbefaler udviklingsrådet, at det sikres, at dobbeltarbejde undgås.

(se afsnit 3.1)

For at sikre en øget anvendelse og større tilfredshed med **VISOs ydelser**, anbefaler udviklingsrådet, at visitationskriterierne tydeliggøres og formidles til sagsbehandlerne i kommunerne.

(se afsnit 3.1)

Som konsekvens af den uens udvikling i antallet af **anbringelser** i kommunerne, anbefales det, at baggrunden herfor undersøges, herunder hvorvidt der er tale om en følgevirkning af kommunalreformen.

(se afsnit 4.1)

**Ledsageordningen for børn og unge** har været anvendt i yderst begrænset omfang i 2007, og udviklingsrådet anbefaler, at det undersøges, hvorfor ordningen ikke anvendes, og hvorvidt der er tale om en følgevirkning af kommunalreformen.

(se afsnit 4.1)

**Ledsageordningen på voksenområdet** har ligeledes ikke været udnyttet fuldt ud. Udviklingsrådet anbefaler, at årsagen undersøges nærmere, og såfremt dette skyldes problemer med rekruttering og fastholdelse, hvorledes disse problemer kan afhjælpes.

(se afsnit 5.1)

Trods stor fokus på misbrugsområdet, er der tilsyneladende meget få **unge misbrugere**, der visiteres til misbrugsbehandling, og udviklingsrådet anbefaler, at baggrunden herfor afdækkes.

(se afsnit 5.1)

Da datagrundlaget på **specialundervisningsområdet** på nuværende tidspunkt er utilstrækkeligt, anbefaler udviklingsrådet, at dette forbedres, så en kvalificeret drøftelse af udviklingen muliggøres.

(se afsnit 6.1)

**Udslusning fra forsorgshjem** vanskeliggøres ofte af, at kommunerne for sent orienteres om behovet for hjælp. Udviklingsrådet anbefaler derfor, at der etableres et formaliseret samarbejde mellem kommuner og forsorgshjem, så det sikres, at kommunen tidligt gøres opmærksom på det eventuelle fremtidige behov for udslusning.

(se afsnit 7.2.2)

## Bilag 1 - Medlemmer af Udviklingsrådet for Hovedstaden

Albertslund Kommune	Nils	Jensen
Allerød Kommune	Flemming	Villadsen
Ballerup Kommune	Ulrik	Falk-Sørensen
Bornholms Regionskommune	Jacob	Kjøller
Brøndby Kommune	Eva	Roed
Dragør Kommune	Poul	Gjerka
Egedal Kommune	Bent	Belling
Fredensborg Kommune	Hans	Nissen
Frederiksberg Kommune	Flemming	Brank
Frederikssund Kommune	Tina	Tving Stauning
Furesø Kommune	Ulla	Rasmussen
Gentofte Kommune	Marie-Louise	Andreassen
Gladsaxe Kommune	Erling	Schrøder
Glostrup Kommune	Peter	Sørensen <b>Formand</b>
Gribskov Kommune	Svend	Gottlieb
Halsnæs Kommune	Paula	Thrane
Helsingør Kommune	Erling	Hansen
Herlev Kommune	Bjarne	Kaspersen Hansen
Hillerød Kommune	René	Silword
Hvidovre Kommune	Helle	Adelborg
Høje-Taastrup Kommune	Vibeke	Winther
Hørsholm Kommune	Michael	Medom Hansen
Ishøj Kommune	Niels	Borre
Københavns Kommune	Mikkel	Warming
Lyngby-Taarbæk Kommune	Jørn	Moos
Rudersdal Kommune	Jens	Bruhn
Rødovre Kommune	Britt	Jensen
Tårnby Kommune	Elise	Andersen
Vallensbæk Kommune	Annette	Eriksen
Region Hovedstaden	Bente	Møller
Region Hovedstaden	Serdal	Benli

DH (LEV)	Mette	Faber
DH (Hjerneskadeforeningen)	Frede	Schulz
DH (Dansk Blindesamfund)	Søren	Grotum
DH (Dansk Handicap Forbund)	Marianne	Rosenvold
DH (SIND)	Ole	Hagman
DH (Danmarks Psoriasisforening)	Susanne	Rohde
Skole og Samfund	Bo	Ørum
Skole og Samfund	Jonna	Karlsson
SVID	Jim	Christiansen
LAP	Erik	Olsen
SAND - Hovedstaden	Jens	Vestergaard
Børnesagens Fællesråd	John E.	Hansen

---

**Sekretariat Statsforvaltningen Hovedstaden**

Dorthe Risum Stryhn  
 Elisabeth Haxthausen  
 Eva Mægaard  
 Mary Lisa Jayaseelan

## Bilag 2 – Tilbud i rammeaftalen

### Efter lov om social service:

- Beskyttet beskæftigelse og aktivitets- og samværstilbud, §§ 103-104
- Midlertidige botilbud, § 107, stk. 2
- Længerevarende botilbud, § 108
- Kvindekrisecentre, forsorgshjem m.v., §§ 109-110
- Særlige dag- og klubtilbud, §§ 32 og 36
- Døgninstitutioner for børn og unge med nedsat fysisk og psykisk funktions- evne og sikrede døgninstitutioner for børn og unge, § 67, stk. 2 og 3
- Behandling af stofmisbrugere, § 101
- Ydelser fra hjælpemiddelcentraler, § 5, stk. 2
- Tilbud omfattet af § 5, stk. 3 (serviceydelser til personer med længereva- rende ophold i boliger til personer med betydelig og varig nedsat fysisk og psykisk funktionsevne efter lov om almene boliger m.v.)
- Specialrådgivningsydelser, der udgår fra og er baseret på den indholds- mæssige opgavevaretagelse i regionale tilbud.

### Efter folkeskoleloven

- Specialundervisning og socialpædagogisk bistand, § 20, stk. 3 (lands- og landsdelsdækkende tilbud)
- Efter lov om specialundervisning for voksne
- Specialundervisning for voksne, § 1, stk. 2 (lands- og landsdelsdækkende tilbud)
- Specialundervisning for voksne, § 1, stk. 3 (regionale tilbud til personer med tale-, høre- eller synsvanskeligheder)

### Efter sundhedsloven

- Behandling for alkoholmisbrug efter §§ 141 og 142

## Bilag 3 – Liste over hørings svar

### **Albertslund Kommune**

- Albertslund Handicapråd
- Danske Handicaporganisationer – Albertslund

### **Bornholms Regionskommune**

- Bornholms Regionskommunes Handicapråd
- Danske Handicaporganisationer – Bornholm

### **Egedal Kommune**

- Egedal Kommune handicapråd

### **Furesø Kommune**

- Furesø Handicapråd

### **Gribskov Kommune**

- Gribskov Handicapråd
- Danske Handicaporganisationer – Gribskov

### **Helsingør Kommune**

- Helsingør Handicapråd
- Danske Handicaporganisationer – Helsingør

### **Herlev Kommune**

- LEV – Herlev
- Herlev Handicapråd

### **Hvidovre Kommune**

- Hvidovre Handicapråd
- Ældrerådet – Hvidovre

### **Rudersdal Kommune**

- Rudersdal Handicapråd

- Danske Handicaporganisationer – Rudersdal
- Forældreforeningen i Rudersdal

**Rødovre Kommune**

- Handicaprådet - Rødovre

Alle høringsvar kan findes i deres helhed på statsforvaltningernes hjemmeside  
[www.statsforvaltning.dk](http://www.statsforvaltning.dk)



Statsforvaltningen  
**Hovedstaden**  
Borups Allé 177, blok D-E  
2400 København NV  
Tlf. 7256 7000  
hovedstaden@statsforvaltning.dk

[www.statsforvaltning.dk](http://www.statsforvaltning.dk)